

[REDACTED]
Van: [REDACTED]@minez.nl>

Verzonden: maandag 12 maart 2018 13:35

Aan: [REDACTED]@darel.nl>

CC: [REDACTED]@minez.nl>

Onderwerp: overleg Porthos bij EZK Den Haag

Beste [REDACTED]

Nog dank voor het goede overleg deze ochtend. Zou je [REDACTED] en mij de presentatie kunnen sturen?
Hartelijke groet,
[REDACTED]

[REDACTED]
Senior Beleidsmedewerker

.....
Directie Topsectoren & Industriebeleid – Programma Verduurzaming Industrie

Ministerie van Economische Zaken & Klimaat | DG Bedrijfsleven & Innovatie

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | A-Noord 3^e etage

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
.....

T 06 [REDACTED]

[REDACTED]@minez.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 14 maart 2018 09:53
Aan: [redacted]@portofrotterdam.com'
CC: [redacted]
Onderwerp: FW: Meeting on 18 April for all Regional and Thematic Groups
Bijlagen: Draft Agenda with invitation.pdf

Zie onderstaande email die jullie volgens mij ook hebben gekregen. Maken jullie gebruik van de uitnodiging om op de 17^{de} de mogelijkheden voor financiering te bespreken? Wat ik eerder van [redacted] had begrepen is dat het geen belemmering hoeft te zijn dat de eerste stap van jullie project niet meteen internationaal is. Dus ik zou jullie willen aanraden om deze mogelijkheid in elk geval goed uit te zoeken ihkv financiering voor het Rotterdamse project.

Met vriendelijke groeten,

[redacted]
Senior Beleidsmedewerker

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Directie Energie & Innovatie

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

M (06) [redacted] E [redacted]@minez.nl
 www.rijksoverheid.nl

Van: [redacted]@ec.europa.eu [redacted]@ec.europa.eu]
Verzonden: woensdag 14 maart 2018 9:43
CC: [redacted]@ec.europa.eu; [redacted]@ec.europa.eu
Onderwerp: Meeting on 18 April for all Regional and Thematic Groups

Dear all,

Herewith I forward you the invitation sent out yesterday for a cross-sectoral meeting of all the Regional and Thematic Groups and stakeholders. If you are interested, please register.

For any questions concerning the organisation of the meeting you can always contact the ener b1 projects email, in copy of this mail. Kind regards, [redacted]

To the members of the regional and sectoral groups under the TEN-E Regulation, and stakeholders,


I am pleased to invite you to a cross-sectoral meeting which will take place on 18 April 2018. The meeting will mainly focus on the implementation of the Projects of Common Interest (PCIs). We would like to discuss with you what having the status of PCI entails, both as regards the related rights and obligations, and how we will cooperate to ensure the swift implementation of the PCIs. We would also like to inform you on the steps and planning for the identification of the 4th PCI list, for which the preparatory work has already started.

In attachment you will find a draft agenda. The meeting will take place at the Albert Borschette Congress Centre, Rue Froissart 36, 1040 BRUSSELS (Room 0A). Can you please register as participant by 13 April 2018, using the following link <https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/Cross-sectoralTEN-Emeeting18April18>. Without prior registration you will not have access to the building.

In conjunction with this meeting, we would like to offer project promoter's the opportunity on 17 April 2018 to have an orientation meeting with EIB experts to discuss possible financing options for their project. Given the limited capacity, please let us know as soon as possible if you are interested in such a meeting.

I look forward to seeing you on 18 April.

Kind regards,


Head of Unit



EUROPEAN COMMISSION
DIRECTORATE-GENERAL FOR ENERGY

Directorate B - Internal Energy Market

**Meeting of TEN-E Regional Groups for Gas and Electricity and
Thematic Groups for Smart Grids, CO2 transport and oil**

18 April 2018

**Venue: Albert Borschette Congress Centre, Rue Froissart 36, 1040 BRUSSELS
Room 0A**

Draft Agenda (10.30 – 13.00 and 14.30 – 16.30)

1. PCI projects, an introduction to rights and obligations
 - a. Rights:
 - i. permit granting
 - ii. regulatory treatment
 - iii. financial support
 - b. Obligations:
 - i. transparency
 - ii. public participation
 - iii. reporting

Lunch Break

2. Implementation of PCI projects, working as partners
 - a. Common challenges in project implementation
 - b. What can the Regional/Thematic Groups do for you?
3. Introduction to the TYNDP 2018 and planning for the identification of the 4th PCI list
4. AOB

Van: 10.2.g
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 14:02
Aan:
CC:
Onderwerp: RE: vervolg nav topperleg Porthos

Prima Wij zullen er zijn, d.w.z. en ikzelf, in elk geval. Wellicht ook nog.

Kan jij ons aankondigen bij receptie en laten weten in welke kamer we overleggen?

Bij voorbaat dank.

Vr.gr.

Van:
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 08:57
Aan:
CC:
Onderwerp: RE: vervolg nav topperleg Porthos

Beste

is maandag om 10.30 uur bij EZK zou ons het beste uitkomen.

Groet,

Van: 10.2.g
Verzonden: woensdag 7 maart 2018 11:26
Aan:
CC:
Onderwerp: RE: vervolg nav topperleg Porthos

Beste

Deze email bleef even liggen vanwege mijn vakantie.

ik ga mee in jouw inschatting van Bertholt's punt, zo had ik hem ook geïnterpreteerd, inderdaad goed om aanpak in SOM/COM Taskforce te bespreken

Marten, dank voor je email. Graag bespreken wij dat, ons komt morgen (donderdag) middag tussen 15.00 en 17.00 het beste uit. Alternatieven zijn vrijdagmiddag (9/3) tussen 15.00 en 17.00, of maandagochtend 12/3 tussen 10.00 en 13.00, ik hoor graag wat jou schikt.

Vr.gr.

Van: @minez.nl]

Verzonden: maandag 5 maart 2018 15:54

Aan: @minez.nl>; 10.2.g

@gasunie.nl>

CC: @portofrotterdam.com>

Onderwerp: RE: vervolg nav topperleg Porthos

Beste

Ik zou graag op korte termijn een afspraak maken om het proces met de taskforces met jullie door te spreken. Schikt het ergens deze week?

Groet,

Senior Beleidsmedewerker

.....
Directie Topsectoren & Industriebeleid – Programma Verduurzaming Industrie

Ministerie van Economische Zaken & Klimaat | DG Bedrijfsleven & Innovatie

Bezuidehouthoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | A-Noord 3^e etage

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

T 06

@minez.nl

Van:
Verzonden: dinsdag 27 februari 2018 14:31
Aan:

CC: [redacted]
Onderwerp: RE: vervolg nav topperleg Porthos

Hallo [redacted]
10.2.g [redacted]

Bij EZK zal Porthos vanaf nu ook meer aandacht krijgen vanuit het DG Bedrijfsleven & Innovatie van collega [redacted] (cc). Bij B&I ligt ook hoofdzakelijk de sectortafel Industrie tbv het Klimaatakkoord, waarvan de kabinetsinzet afgelopen vrijdag is uiteengezet in een brief aan de Kamer. Zodra jullie ideeën hebben over de werkwijzen van de Task Forces en hoe EZK kan ondersteunen, horen we het graag.

Groet [redacted]

Van: 10.2.g [redacted]
Verzonden: woensdag 21 februari 2018 13:22

Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: vervolg nav topperleg Porthos
Hallo [redacted] dank voor je email.

Inderdaad heel mooi dat de Intentie-overeenkomst door alle partijen is getekend ! 10.2.g [redacted]
10.2.g [redacted] Nu z.s.m. aan 't
werk met de Task forces.

Wat betreft jouw eerste punt; wij komen snel bij je terug met suggesties rond invulling vanuit EZK

10.2.g [redacted]

Verder te bespreken met onze COM's (cc-ed) en in de Taskforce SOM/COM.

Vr.gr. [redacted]

Van: [redacted] @minez.nl]
Verzonden: woensdag 21 februari 2018 12:34
Aan: 10.2.g [redacted]
CC: [redacted] @gasunie.nl>; [redacted] @portofrotterdam.com>
Onderwerp: vervolg nav topperleg Porthos
Hallo [redacted]

Hartelijk dank voor je presentatie gister. De intentieovereenkomst is een mooi resultaat en ik kijk uit naar de verdere samenwerking. Twee punten nog naar aanleiding van gister.

- 1 maart beginnen de taskforces. Binnen EZK zijn we aan het kijken hoe van onze zijde daar invulling aan kan worden gegeven. Volgende week kunnen we daar meer over zeggen, maar als jij daar ideeën of wensen bij hebt hoor ik dat graag.

10.2.g [redacted]

Groet [redacted]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard

ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Port of Rotterdam CO₂ Transport Hub & Offshore Storage (‘PORTHOS’)

Presentatie voor DG-CEO Vervolgoverleg inzake CCUS
Ministerie EZK, Den Haag, 20 februari 2018

PORTHOS Project Team



gasunie

ebn

Supported by
DAIRIEL

Inhoud

- Belangrijkste conclusies en inzichten haalbaarheidsstudie PORTHOS
- Benodigde bijdragen van partijen voor realisatie PORTHOS
- Doel en inhoud “Intentie-overeenkomst Rotterdam-CCUS” en Task forces. Ondertekening door partijen
- Volgende stappen en communicatie

10.2.g

PORTHOS – unieke kans

- Mogelijk aanzienlijke bijdrage aan het behalen van de Nederlandse CO₂ emissie reductie doelstellingen; ^{10.2.g}
CO₂ reductie per jaar, tegen relatief lage eenheidskosten

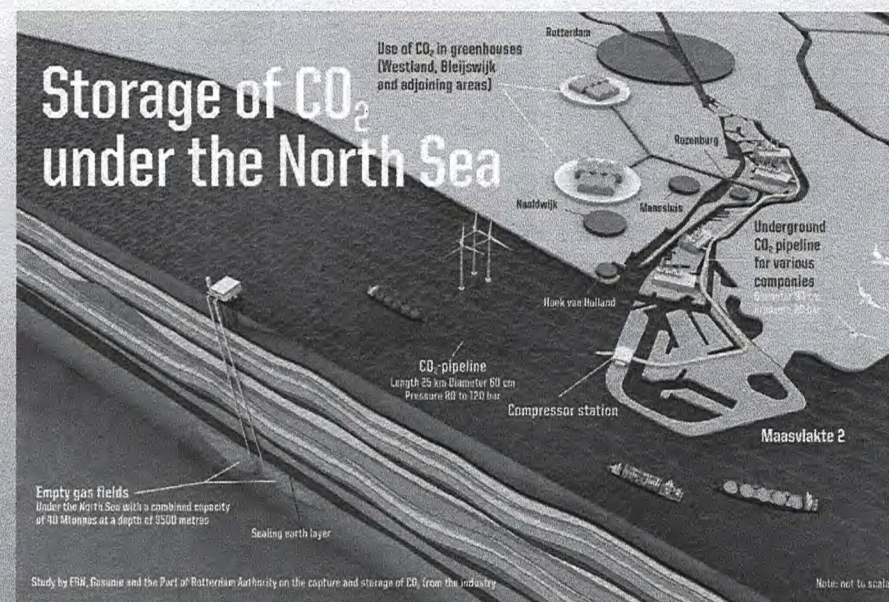
10.2.g

- Versteviging van de internationale concurrentiepositie van de Haven Rotterdam, vergaring van CCUS implementatie kennis en ervaring.

Conclusies Haalbaarheidsstudie

- De “Management Summary” en het “Assessment Summary Slide Pack” beschrijven de conclusies van de PORTHOS haalbaarheidsstudie,
- Het project lijkt haalbaar, mits er aan een aantal condities wordt voldaan en alle partijen hun bijdragen leveren.

10.2.g



Overall conclusions Feasibility Study

10.2.g

Conclusions on pricing and business case

10.2.g



Illustration: possible closure of business cases through hypothetical contributions from Government & Industry

10.2.g



Timing

Startup timing will depend on the following critical elements, mostly under control of the Dutch Government, whose leadership and support will be critical in driving delivery;

10.2.g

PORTHOS realisatie – benodigde bijdrage van industriële partijen

10.2.g



PORTHOS realisatie – benodigde bijdrage van de overheid

- Helderheid over de steun voor CCUS in Nederland, Rotterdam in het bijzonder, middels beschrijving van doelstellingen in het Klimaatakkoord
- Ondertekening van de Rotterdam CCUS-Intentieovereenkomst, actieve deelname in de Taskforces, en leiderschap en co-ordinatie van CCUS implementatie in Nederland

10.2.g

- Overheidsondersteuning voor versnelling van MER traject, en opslagvergunningen

Doelstellingen en inhoud Intentie-overeenkomst Rotterdam CCUS

- Publiek/private partijen willen samen de randvoorwaarden voor een mogelijke positieve investeringsbeslissing van het Porthos project in kaart brengen
- De uitkomsten van deze samenwerking dragen bij aan de ontwikkeling van CCUS in het algemeen en in het Rotterdamse havengebied in het bijzonder
- Samenwerking en inzet van partijen vindt plaats in een aantal specifieke “task forces”, te weten:
 - Task force strategisch omgevingsmanagement en communicatie
 - Task force relevante wetgeving en vergunningprocedures
 - Task force financiering en publieke financieringsinstrumenten

Belangrijke laatste wijzigingen op de Intentie-overeenkomst

- Artikel VIII-2

Deze overeenkomst legt geen verplichting op aan Partijen om in een nadere overeenkomst te treden ten aanzien van de samenwerking onder deze overeenkomst. Na afronding van de afspraken van deze overeenkomst beslist iedere Partij afzonderlijk - zonder enige verplichting daaromtrent - over individuele deelname aan eventuele vervolgspraken en/of individuele investeringen inzake het Porthos Project, daarbij in acht nemend de geldende mededingingsregels.

- Artikel XI

Deze overeenkomst kan schriftelijk worden gewijzigd of aangevuld indien alle Partijen hiermee instemmen. Teneinde zeker te stellen dat de uitvoering van deze overeenkomst volledig in lijn met de mededingingsregels plaatsvindt, komen Samenwerkende Partijen in ieder geval overeen om - voorafgaand aan de start van de Taskforces - door middel van een Addendum op deze overeenkomst nadere afspraken te maken over de mededingingsrechtelijke randvoorwaarden waaraan de samenwerking en informatieuitwisseling onder deze overeenkomst dient te voldoen. Samenwerkende Partijen zullen daartoe mededingingsrechtelijke expertise inwinnen. De randvoorwaarden in dit Addendum zullen leidend zijn ten opzichte van eventuele andersluidende afspraken in deze overeenkomst.

Planning – middellange termijn

10.2.g



Communications way forward

Situation:

10.2.g

A large rectangular area of the document is redacted with a solid grey fill, obscuring the text under the 'Situation:' heading.

In order to avoid an uncoordinated situation, the following is proposed:

10.2.g

A large rectangular area of the document is redacted with a solid grey fill, obscuring the text under the 'In order to avoid an uncoordinated situation, the following is proposed:' heading.

Concept pers statement

“Het transporteren en opslaan van CO₂ in lege gasvelden onder de Noordzee is technisch haalbaar en kosteneffectief in vergelijking met andere maatregelen die bijdragen aan het realiseren van de klimaatdoelen van het kabinet. Dat blijkt uit een haalbaarheidsstudie die Havenbedrijf Rotterdam, Gasunie en Energie Beheer Nederland (EBN) de afgelopen maanden hebben uitgevoerd. Deze bedrijven hebben inmiddels een intentieovereenkomst getekend met industrieën in het havengebied. Voor hen vormt afvang en opslag van CO₂ een belangrijke optie om hun productieprocessen klimaatneutraal te maken, vooruitlopend op verdere verduurzaming van bedrijfsactiviteiten.

Etc, etc.

“

Ter bespreking: communicatie is noodzakelijk, gegeven flinke media interesse, concept pers statement hierboven, maar er is noodzaak voor bereidheid van Partijen voor opvolging/ondersteuning/vermelding ter vermindering van communicatie vacuüm

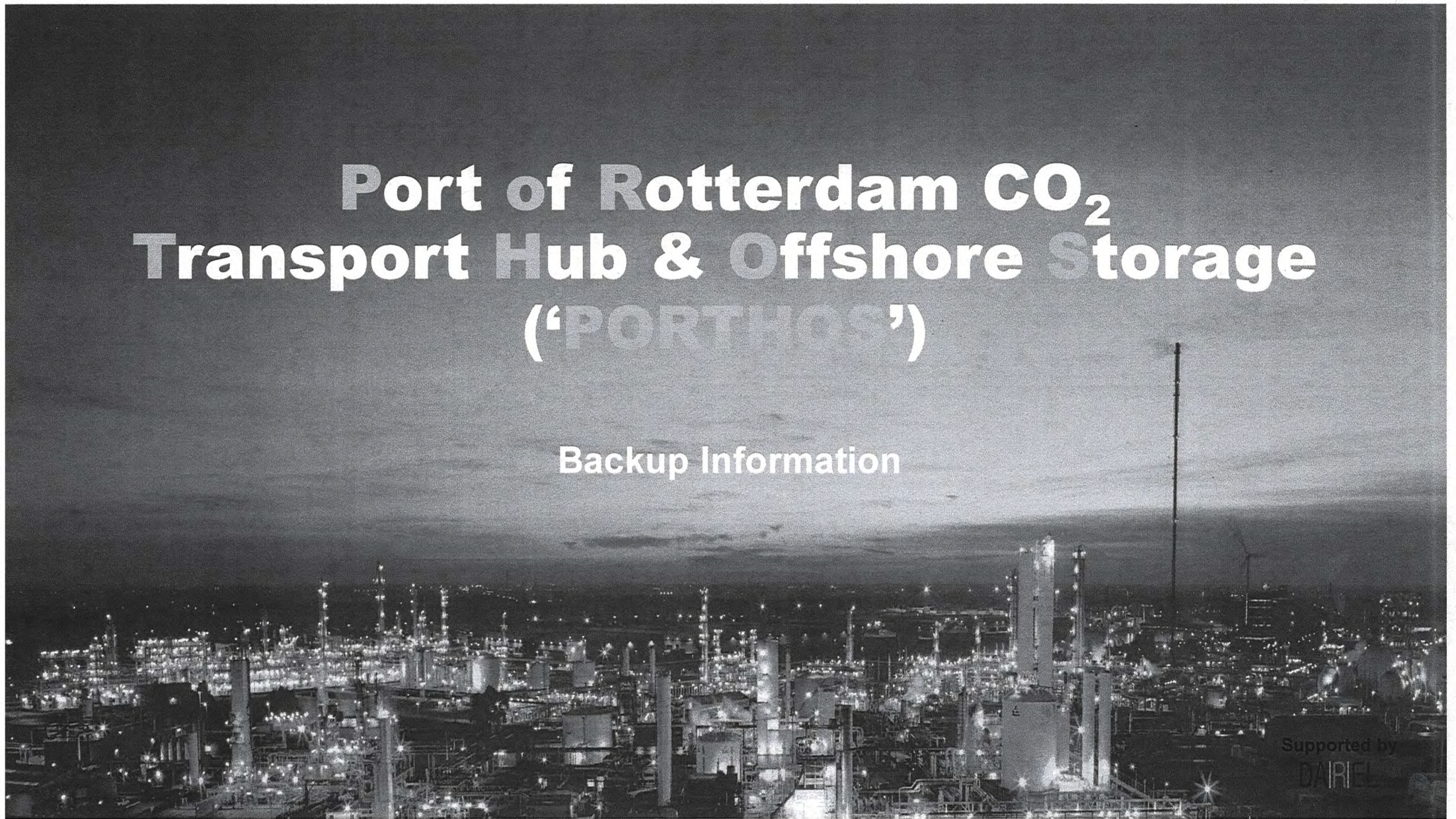
Samenvattend - verzoek aan participerende partijen

- Ondertekening “Intentie-overeenkomst Rotterdam-CCUS” - vandaag
- Bemensing van Task Forces – vanaf 1 maart
- Gecoördineerde communicatie – komende maanden

Port of Rotterdam CO₂ Transport Hub & Offshore Storage (‘PORTHOS’)

Backup Information

Supported by
DARIEL



10.2.g

10.2.g

[REDACTED]

Van: 10.2.g [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 20 februari 2018 12:31
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: [REDACTED]

Dank [REDACTED]
 Dit ga ik aanpassen, en vanmiddag in overleg vermelden.
 Vr.gr.
 [REDACTED]

Van: [REDACTED]@minez.nl]
Verzonden: dinsdag 20 februari 2018 12:25
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]

Onderwerp:

Beste [REDACTED]
 Dank voor doorsturen van gewijzigde intentie-overeenkomst. N.a.v. de wijziging heb ik contact gehad met onze juristen.
 EZK kan geen addendum ondertekenen over informatieuitwisseling ed. Daarom verzoek om daar waar Partijen staat, Samenwerkende Partijen te noemen. Dit sluit EZK dan uit van het ondertekenen van zo'n addendum. Dit is wel belangrijke wijziging voor ons. We kunnen de intentie-overeenkomst zoals die nu is niet ondertekenen namelijk.
 Bedankt en ik hoor graag of het wordt aangepast!
 Groeten,
 [REDACTED]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: 10.2.g
Verzonden: dinsdag 20 februari 2018 12:07
Aan: 10.2.g
 10.2.g
 @ebn.nl; @gasunie.nl;
 10.2.g
 10.2.g
CC: @portofrotterdam.com;
 @gasunie.nl;
 10.2.g
 10.2.g
 10.2.g
 @gasunie.nl';
 @ebn.nl'; 10.2.g
Onderwerp: URGENT: Wijziging in Intentie-overeenkomst Rotterdam-CCUS t.a.v. aansprakelijkheid en omgang met mededingingsrecht
Bijlagen: Definitieve Intentieovereenkomst Rotterdam CCUS v1.pdf

Beste aanwezigen DG/CEO vervolgoverleg inzake CCUS,

Graag vraag ik jullie urgente aandacht voor een laatste wijziging in de Intentie-overeenkomst, ter ondertekening op ons overleg vanmiddag ;

10.2.g

Uiteraard kan e.e.a. in het overleg nog worden toegelicht. Ik hoor 't echter graag als hier op dit moment vragen over zijn.

M.vr.gr.

Van: 10.2.g
Verzonden: vrijdag 16 februari 2018 11:43
Aan: @minez.nl'; @minez.nl'
 @ebn.nl'; @gasunie.nl'; 10.2.g
 10.2.g
 10.2.g
 10.2.g
CC: @portofrotterdam.com; @gasunie.nl'
 10.2.g
 10.2.g
 10.2.g
 @gasunie.nl';
 @ebn.nl'; 10.2.g
Onderwerp: Agenda en pre-read DG/CEO-overleg inzake CCUS (infrastructuur) in de haven van Rotterdam (20 februari '18)

Beste aanwezigen DG/CEO vervolgoverleg inzake CCUS,

Aangehecht de pre-read voor het overleg m.b.t. CCUS voor Industrie in het Havengebied Rotterdam (PORTHOS).

Te weten;

- De agenda van het overleg
- De Management Summary van de haalbaarheidsstudie
- Het Assessment Summary Slide Pack, en
- De definitieve versie van de "Intentie-overeenkomst Rotterdam-CCUS"

E.e.a. zal worden toegelicht en besproken in ons overleg a.s. dinsdag.

M.vr.gr.

[Redacted signature block]

DAREL

T: +31(0)6 [Redacted]

www.darel.nl

Van: [redacted]@portofrotterdam.com>
Verzonden: maandag 19 februari 2018 16:37
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: persbericht Porthos

Dank hiervoor [redacted] – duidelijk. Ik bespreek met team en laat je weten (of [redacted]). Houden je op de hoogte van onze vorderingen!

Met gr, [redacted]

Van: [redacted]@minez.nl]
Verzonden: maandag 19 februari 2018 14:43
Aan: [redacted]
Onderwerp: persbericht Porthos

Hoi [redacted]

Morgen zal de intentieovereenkomst worden getekend. Zoals we hebben besproken, zal – of we dat nou willen of niet – er meer over de plannen naar buiten komen. Vanuit EZK zal (voorlopig) geen brief naar de Kamer oid worden verstuurd over de intentieovereenkomst. Ons voorstel is dat HbR een (kort) persbericht opstelt en uitgeeft, afgestemd met EZK, ook wat betreft de timing.

In het persbericht zal m.i. in ieder geval moeten worden opgenomen:

- Duidelijk wat de reikwijdte is van de intentieovereenkomst en welke stappen nog gezet moeten worden voor een eventuele investeringsbeslissing kan worden genomen. Daarbij is het de vraag of het gebruik van de term 'intentieovereenkomst' verstandig is, het kan verkeerde verwachtingen opwekken.
- EZK het project ondersteunt, maar er onafhankelijk in staat, en dat er (nog) geen sprake is van subsidie- en vergunningverlening etc.

Graag hoor ik van je hoe jij hier tegenover staat.

Groet
 [redacted]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Voor elektronische communicatie hanteert Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) een disclaimer. U kunt deze nalezen op de internetsite van het HbR of opvragen via info@portofrotterdam.com.

Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is geregistreerd bij het handelsregister in Nederland onder nummer 24354561.

Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) has a disclaimer with regard to electronic communication. You can read the disclaimer on the internet site of the HbR or ask for a copy by mail to info@portofrotterdam.com.

Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is registered with the trade register in the Netherlands under no. 24354561.

www.portofrotterdam.com

Intentieovereenkomst Rotterdam-CCUS

Deze intentieovereenkomst is gesloten op 20 Februari 2018 door:

1. de **"Porthos Partners"**, zoals hieronder in XIII genoemd;
2. de **"Netwerkpartijen"**, zoals hieronder in XIII genoemd;
- hierna samen te noemen: **"Samenwerkende Partijen"**;
3. de Minister van Economische Zaken en Klimaat, hierna te noemen: **"EZK"**;

hierna individueel genoemd: **"Partij"** en allen tezamen genoemd: de **"Partijen"**

en is gericht om de verschillende ambities en doelstellingen te realiseren met betrekking tot de ontwikkeling van CO₂-afvang, -transport, -gebruik en -opslag in het Rotterdamse havengebied (Carbon capture, transport, utilisation and storage; **"CCUS"**).

Overwegende dat:

- CCUS één van de manieren is om de CO₂-emissies terug te dringen en nationaal en internationaal (o.a. IPCC, IEA, PBL, McKinsey) als een belangrijk instrument wordt gezien om tijdig de in 2015 tijdens de Klimaatconferentie van Parijs gemaakte klimaatafspraken te realiseren;
- Industriële bedrijven, in het bijzonder olieraffinaderijen, staalfabrieken, producenten van industriële gassen en chemische industrie, met CCUS de mogelijkheid krijgen om de CO₂-emissie te verminderen ter verduurzaming, naast biobased, hernieuwbaar, circulair of CO₂-vrije technieken;
- Vergeleken met andere locaties in Europa de omstandigheden om in Nederland CCUS toe te passen uniek en positief zijn, vanwege de combinatie van een grote concentratie van industrie (CO₂-emissies) in Rotterdam, en van relatief dichtbij gelegen (bijna) uitgeproduceerde gasvelden onder de Noordzee;
- CCUS op diverse plaatsen in de wereld al jarenlang succesvol wordt toegepast;
- De Porthos Partners onder een samenwerkingsverband een studie hebben uitgevoerd naar de mogelijkheid om in het Rotterdamse havengebied een basisinfrastructuur voor CCUS te realiseren (het **"Porthos Project"**) die resulteerde in de volgende conclusies:
 - de jaarlijks af te vangen volumes kunnen aanzienlijk zijn ^{10.2.g} ^{10.2.g}
 - deelname van meerdere leveranciers zal essentieel zijn om die volumes te bereiken;
 - de investeringskosten bedragen enkele honderden miljoenen euro's;
 - de kosten per ton opgeslagen CO₂ zijn voor deze volumes aantrekkelijk;
 - de geambieerde startdatum in 2020 van het Porthos Project vereist verheldering van en beter inzicht in het relevante wettelijk kader en verduidelijking van de gestelde vereisten voor het verkrijgen van de benodigde vergunningen voor CCUS in het algemeen en het Porthos Project in het bijzonder;
 - op dit moment is er geen commerciële business case voor het toepassen van CCUS en aanvullende maatregelen zijn benodigd om aan de condities te voldoen om een positieve investeringsbeslissing te kunnen nemen voor CCUS;
- Het kabinet Rutte III in zijn regeerakkoord de ambitie heeft uitgesproken om de CO₂-emissies in 2030 met 49% te verminderen ten opzichte van 1990, wat een reductie betekent van 54 Mtpa, waarvan een aanzienlijk deel zou kunnen worden gerealiseerd door middel van CCUS;
- De komende maanden gestreefd wordt naar het sluiten van een Klimaatakkoord tussen het Rijk en sectorale stakeholders, en CO₂-emissiereductie in de industrie hierin een belangrijke rol zal spelen;

- De aanlooptijd voor de ontwikkeling van CCUS-projecten lang zijn, en het wenselijk is dat het proces om tot het Klimaatakkoord te komen en de ontwikkeling van een eerste volledig industrieel CCUS-project, zoals het Porthos Project, parallel kunnen lopen zodat implementatie van CCUS kan worden bespoedigd;
- Het maken van een praktisch begin van de implementatie van CCUS op beperkte schaal, zoals het Porthos Project, wenselijk is om de basis te leggen voor grootschalige toepassing op termijn die als doel heeft een significante bijdrage te leveren aan de Nederlandse klimaatdoelstellingen alsmede aan het opbouwen van kennis en kunde die noodzakelijk zijn ter verduidelijking en/of uitwerking van het relevante wettelijke kader (zoals de lange termijn aansprakelijkheid voor opgeslagen CO₂) en voor het ontwikkelen en inrichten van financiële instrumenten ten behoeve van de ontwikkeling en toepassing van CCUS;
- Partijen gelet op het voorgaande voornemens zijn om de implementatie van CCUS in Rotterdam aan de hand van het concrete Porthos Project te bespoedigen en hiermee zo snel mogelijk een significante bijdrage beogen te leveren aan het behalen van de Nederlandse CO₂-emissiereductiedoelstellingen;

Komen het volgende overeen:

I. Doel

De samenwerking is gericht op het in kaart brengen van de verschillende randvoorwaarden voor het Porthos Project zodat de Porthos Partners een (positieve) investeringsbeslissing kunnen nemen om het project te realiseren. De uitkomsten van deze samenwerking dragen bij aan de ontwikkeling van CCUS in het algemeen en in het bijzonder in het Rotterdamse havengebied en in dat licht streven Partijen naar transparantie en het publiek toegankelijk maken van de resultaten van de Taskforces onder deze samenwerking.

II. Uitgangspunten van de samenwerking

1. Rol van de Porthos Partners

Het uitwerken van mogelijke financiering en publieke financieringsinstrumenten voor het Porthos Project, het in kaart brengen van relevante wetgeving en vergunningsprocedures, en het doen van strategisch omgevingsmanagement en communicatie hieromtrent.

2. Rol van EZK

EZK waardeert de voortrekkersrol van de Porthos Partners, erkent het belang van de ontwikkeling van CCUS voor de nationale klimaatdoelstellingen en ondersteunt het initiatief door contactpersonen aan te wijzen, mee te denken bij en inzicht te verschaffen in juridische, financiële en beleidsmatige vraagstukken, zoals verder beschreven in onderdeel V.

De samenwerking met de Porthos Partners levert EZK inzicht in belemmeringen voor de ontwikkeling van een CCUS project, inzicht in de kosten en baten van een CCUS-project en in de verdeling hiervan. Ook geeft het inzicht in de ontwikkelingstermijnen van een groot geïntegreerd project en zal dit in de toekomst leiden tot een snellere en goedkopere realisatie van toekomstige CCUS-projecten.

Vanwege de rol van EZK als vergunningverlener is het belangrijk om de onafhankelijke rol van de overheid te waarborgen. Mede om die reden is EZK niet verantwoordelijk voor of betrokken bij, en daarmee geen partner in het nemen van investeringsbeslissingen met betrekking tot het Porthos Project, het opstellen van vergunningaanvragen, het indienen van subsidieaanvragen of specifieke communicatie ten behoeve van het Porthos Project.

Eventuele financiële ondersteuning van EZK aan het Porthos Project is geen onderdeel van deze intentieovereenkomst, en zal in algemene zin voor CCUS worden uitgewerkt in het kader van het Klimaatakkoord. Voor zover EZK naar aanleiding van het Klimaatakkoord bereid zou zijn om een subsidiebudget te reserveren als financiële

bijdrage voor (een onderdeel van) het Porthos Project zal dit een daartoe ingediende subsidieaanvraag vergen die zal worden beoordeeld aan de hand van het relevante wettelijke kader alsmede de toepasselijke Europese staatssteunregels.

3. Gezamenlijke inzet Samenwerkende Partijen

De Samenwerkende Partijen dragen actief bij aan een constructieve samenwerking en stellen met inachtneming van ieders rol en verantwoordelijkheid voor hun eigen inzet financiële middelen ter beschikking en/of leveren personele inzet binnen de daarvoor geldende wettelijke kaders en in overeenstemming met de Europese mededingingsregels.

De Samenwerkende Partijen zullen naar beste vermogen samenwerken om de ontwikkeling en realisering van CCUS en het Porthos Project te bevorderen en geven een zo volledig mogelijk inzicht in de uitkomsten van de haalbaarheidsstudies, daarbij in acht nemend de commerciële en mededingingsrechtelijke belangen van de Samenwerkende Partijen om bepaalde uitkomsten vertrouwelijk te behandelen.

III. Werkwijze Samenwerkende Partijen

De activiteiten van Porthos Partners, zoals beschreven in deel IV, worden uitgevoerd door drie Taskforces. Porthos Partners nemen allen deel aan één of meerdere Taskforces.

In elke Taskforce zitten vertegenwoordigers van één of meerdere Samenwerkende Partijen. Bij de Taskforces vervullen de contactpersonen van EZK uitsluitend de rol zoals uiteengezet in onderdeel V.

Per Taskforce wordt een voorzitter aangewezen. De Taskforces rapporteren aan de Porthos-stuurgroep. De werkwijze en onderwerpen die in de Taskforces zullen worden besproken worden beschreven in appendix A.

IV. Activiteiten van de Porthos Partners

De Porthos Partners richten zich op drie onderwerpen:

1. Strategisch omgevingsmanagement en communicatie
2. Relevante wetgeving en vergunningprocedures
3. Financiering en publieke financieringsinstrumenten

ad 1. Strategisch omgevingsmanagement en communicatie:

uitgangspunten voor een gecoördineerde externe communicatie en stakeholderomgevingsmanagement ter bevordering van het maatschappelijk en politiek draagvlak voor CCUS in het algemeen en het Porthos Project in het bijzonder;

ad 2. Relevante wetgeving en vergunningprocedures

een overzicht opstellen van de wettelijke vereisten ten behoeve van het verkrijgen van de benodigde vergunningen, van overige relevante wettelijke vereisten en van eventuele aandachts- en/of knelpunten die de huidige wettelijke kaders opleveren voor het Porthos Project.

ad 3. Financiering en publieke financieringsinstrumenten

- a. de principes waaronder, en mogelijk de instrumenten waarmee, de Porthos Partners kunnen komen tot overeenstemming over een ieders bijdrage om het mogelijk te maken een positieve investeringsbeslissing te nemen voor CCUS in deze opstartfase;
- b. het in kaart brengen van de condities voor bepaalde juridische en commerciële vormen van samenwerkingsverbanden en contracten tussen de Porthos Partners;
- c. een vooruitblik voor de verdere ontwikkeling van aangeleverde CO₂ volumes voor vervolprojecten, regionaal, en (inter-) nationaal;
- d. ontwikkeling van verschillende opties en testprojecten voor nuttig hergebruik van CO₂;

- e. verkenning van de mogelijkheden om subsidies en/of financiering van Europese Commissie, de Europese Investeringsbank, overige banken voor CCUS implementatie te verkrijgen;
- f. het publiceren, waar mogelijk, van deze inzichten ten behoeve van gebruik door derden

V. Activiteiten EZK

Vanwege de lange aanlooptijd voor de ontwikkeling van CCUS projecten, levert EZK een constructieve bijdrage aan het Porthos Project, door contactpersonen aan te wijzen. Deze contactpersonen zorgen voor de concrete bijdragen van EZK in relatie tot de Taskforces. Vanwege de onafhankelijk rol van EZK, zullen de contactpersonen van EZK geen deel uitmaken van de Taskforces.

Met betrekking tot de onderwerpen die in de Taskforces worden behandeld zet EZK zich als volgt in.

ad 1. Strategisch omgevingsmanagement en communicatie

- EZK stemt met de Samenwerkende Partijen af of en wanneer een gecoördineerde externe communicatie toegevoegde waarde heeft ter bevordering van het maatschappelijk en politiek draagvlak voor CCUS in het algemeen en het Porthos Project in het bijzonder.

ad 2. Relevante wetgeving en vergunningprocedures

- EZK denkt mee bij vraagstukken voor realisatie van het Project Porthos zoals op het gebied van de voor CCUS relevante wetgeving of beleidsmatige aspecten die door de Taskforce *Relevante wetgeving en vergunningprocedures* aan EZK worden voorgelegd.
- EZK geeft gerichte voorlichting over de wettelijke procedures omtrent vergunningverlening.
- Waar mogelijk en passend, kan EZK voorstellen doen richting de Europese Commissie of de Tweede Kamer om (Europese) wet- en regelgeving aan te passen of nader aan te vullen ter bevordering van CCUS.
- De kennis en ervaring die EZK in samenwerking met de Taskforce *Relevante wetgeving en vergunningprocedures* wordt opgedaan worden toegepast in de ontwikkeling van breder CCUS-beleid.

ad 3. Financiering en publieke financieringsinstrumenten

- EZK zal waar nodig ondersteunen in de contacten met de Europese Commissie en andere nationale en Europese financieringsinstellingen.
- EZK is bereid aan de hand van de vragen van en geïnventariseerde knelpunten door de Taskforce *Financiering en publieke financieringsinstrumenten* het bestaande financiële instrumentarium tegen het licht houden. EZK zal daarbij ook bezien of wijziging of aanvulling van het bestaande instrumentarium of nieuw instrumentarium wenselijk is om CCUS te bevorderen.
- EZK zal kennis inbrengen van wet- en regelgeving omtrent staatssteun en meedenken over de mogelijkheden voor de ontwikkeling van mogelijke (financierings-)instrumenten waarmee het Porthos Project gerealiseerd kan worden, zonder dat EZK zich vooraf verbindt aan deze adviezen.
- De kennis en ervaring die EZK in samenwerking met de Taskforce *Financiering en publieke financieringsinstrumenten* wordt opgedaan worden toegepast in de ontwikkeling van breder CCUS-beleid.

VI. Werkwijze samenwerking EZK en Samenwerkende Partijen

Vanuit de Taskforces kunnen vraagstukken worden voorgelegd en vragen worden gesteld aan de contactpersonen van EZK. Indien nodig wordt een regulier overleg gepland om deze vraagstukken vanuit de Taskforces te bespreken met de contactpersonen van EZK. Er is een high-leveloverleg tussen Partijen dat circa drie maal per jaar plaatsvindt, tenzij andere frequentie passend wordt geacht. Voor EZK nemen de directeuren-generaal van Energie, Telecom en Mededinging, en Bedrijfsleven en Innovatie van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat hieraan deel.

VII. Communicatie

Partijen verplichten zich al hetgeen hem bij de uitvoering van deze overeenkomst ter kennis komt, en waarvan hij het (bedrijfs)vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs kan vermoeden, op generlei wijze bekend te maken aan derden tot na de looptijd van de overeenkomst, behalve voor zover enig wettelijk voorschrift of uitspraak van de rechter hem tot bekendmaking verplicht.

Alle informatie die tussen de Taskforces gedeeld wordt zal vertrouwelijk worden behandeld en Partijen zullen daarbij waarborgen dat de onderlinge gegevensverstrekking niet zal leiden tot uitwisseling van concurrentiegevoelige informatie tussen concurrenten.

VIII. Aansprakelijkheid

1. Geen van de Partijen is aansprakelijk voor enige directe of gevolgschade of verliezen van de andere Partijen welke ontstaan als een gevolg van de gesprekken die plaats vinden tussen Partijen in het kader van deze overeenkomst of het afbreken van deze gesprekken, tenzij die schade is te wijten aan de opzet of grove nalatigheid van een Partij.

2. Deze overeenkomst legt geen verplichting op aan Partijen om in een nadere overeenkomst te treden ten aanzien van de samenwerking onder deze overeenkomst.

IX. Geschillenbeslechting

In het geval van een geschil tussen Partijen tijdens de uitvoering van de samenwerkingsafspraken, wordt in het kader van het high-leveloverleg bezien of in der minne een oplossing van het geschil kan worden gevonden. Indien het minnelijk overleg niet binnen drie maanden leidt tot een oplossing van het geschil kunnen Partijen het geschil voorleggen aan de bevoegde rechter te Rotterdam.

X. Looptijd

De afspraken in deze overeenkomst gelden van ondertekening door alle Partijen tot 31 december 2018. Verlenging van de looptijd is alleen mogelijk met instemming van alle Partijen. Partijen treden uiterlijk 1 november 2018 met elkaar in overleg om te bezien of verlenging wenselijk is.

Deze overeenkomst is geldig na ondertekening door alle Partijen.

Een Partij kan zijn deelname aan de overeenkomst zonder gevolg van aansprakelijkheid te allen tijde eenzijdig beëindigen door middel van een schriftelijke berichtgeving aan de andere Partijen. Wanneer een Partij de overeenkomst opzegt, blijft de overeenkomst voor de overige Partijen in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten

XI. Wijziging

Deze overeenkomst kan schriftelijk worden gewijzigd of aangevuld indien alle Partijen hiermee instemmen.

XII. Overige bepalingen

- a. De samenwerking onder deze overeenkomst gebeurt op basis van non-exclusiviteit en het staat Partijen vrij om soortgelijke overeenkomsten aan te gaan met andere publieke of private organisaties, bedrijven of personen.
- b. Niets in deze overeenkomst verplicht Partijen tot het doen van een investering anders dan de in deze overeenkomst genoemde financiële en personele inzet.
- c. Op deze overeenkomst is uitsluitend Nederlands recht van toepassing.
- d. De afspraken van deze overeenkomst zullen in overeenstemming met het nationale recht en het recht van de Europese Unie worden uitgevoerd, in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technische normen en voorschriften.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend,

XIII. Ondertekening;

De Minister van Economische Zaken en Klimaat;
namens deze:

Naam: mr. A.F. Gastra

Positie: Directeur-generaal Energie, Telecom en Mededinging
Ondertekening:

Porthos Partners:

Havenbedrijf Rotterdam

N.V.

Naam:

[Redacted]

Positie:

[Redacted]

Ondertekening:

N.V. Nederlandse Gasunie

Naam:

[Redacted]

Positie:

[Redacted]

Ondertekening:

EBN B.V.

Naam:

[Redacted]

Positie:

[Redacted]

Ondertekening:

Netwerk Partijen:

10.2.g

[Redacted]

Paraaf:

10.2.g



Appendix A.

Beschrijving Taskforces

1. Taak van de Taskforces

De Taskforces zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de afspraken van de Samenwerkende Partijen opgenomen in de Intentieovereenkomst Rotterdam-CCUS. Zij stellen zelf een praktische werkwijze op inclusief een planning van de werkzaamheden en de op te leveren resultaten. EZK zal geen deel uitmaken van de Taskforces maar draagt bij door contactpersonen aan te wijzen. Deze contactpersonen zorgen voor de concrete bijdragen van EZK in relatie tot de Taskforces.

Elke Taskforce is gericht op:

- Het bevorderen van de samenwerking tussen de relevante stakeholders
- Het oplossen van obstakels voor de ontwikkeling van Porthos Project
- Het monitoren van de scope, voortgang en resultaten van de samenwerking in de Taskforce
- Het vastleggen van de voortgang en resultaten van de Taskforce in een notitie
- Het monitoren en managen van relevante externe ontwikkelingen

De deelnemers van de Taskforces committeren zich aan:

- Het deelnemen aan alle bijeenkomsten of bij ontstentenis het regelen van een vervanger
- Het proactief meedenken over de ontwikkeling van Project Porthos rekening houdend met hun rol zoals omschreven in de Intentieovereenkomst Rotterdam Porthos
- Het onderling delen van alle relevante communicatie en informatie met andere deelnemers van de Taskforce zoveel als mogelijk en rekening houdend met onderdeel III van de Intentieovereenkomst Rotterdam-CCUS
- Het bewaken van de voortgang van de werkzaamheden van de Taskforce
- Het bewaken van de afstemming met de andere Taskforces

De deelnemers van de Taskforces kunnen rekenen op:

- Volledige en tijdige informatieverstrekking door de andere deelnemers
- Redelijke tijd voor het bepalen van standpunten
- Goede beschikbaarheid en bereikbaarheid van andere deelnemers

2. Bijeenkomsten van de Taskforce

De Taskforces komen tweewekelijks bijeen op een door de Taskforce te bepalen vaste locatie. Voor het houden van een bijeenkomst wordt een minimum aantal van 6 deelnemers gehanteerd.

Per Taskforce wordt een verslag bijgehouden van de gevoerde discussies. Hiervoor wordt per werkgroep een secretaris aangewezen. Hieronder vallen ook het circuleren van een agenda en eventuele ondersteunende documenten en notities.

Indien nodig worden er extra bijeenkomsten georganiseerd over bepaalde onderwerpen.

3. Communicatie

Over de voortgang van en de behaalde resultaten van de Taskforces en de samenwerking tussen Taskforces en EZK wordt zoveel mogelijk transparant gecommuniceerd door Partijen richting andere stakeholders, zoals de Tweede Kamer, medeoverheden, en natuur- en milieuorganisaties.

4. Beschrijving van de Taskforces

a. Beschrijving Taskforce SOM/COM

Doelstelling

Ontwikkeling, uitvoering en coördinatie van een gezamenlijke communicatiestrategie, waaronder eenduidige berichtgeving, en strategisch omgevingsmanagement ten behoeve van het Porthos Project

Aanpak

Ontwikkelen van een gezamenlijk SOM/COM plan voor het Porthos Project, waaronder proactieve communicatie inclusief woordvoering en bijbehorend mediamateriaal, stakeholder engagement en issue management

Samenstelling

Samenwerkende Partijen zullen allen een afgevaardigde leveren.

Optioneel: 10.2.g

Budget

In kind bijdrage in de vorm van een deelnemer die door aan de Taskforce deelnemende Partij beschikbaar wordt gesteld.

Een financiële bijdrage door elke aan de Taskforce deelnemende Partij bedoeld voor (onvoorziene) uitgaven gedurende 2018. Voorstel: 10.2.g

b. Beschrijving Taskforce Relevante wetgeving en vergunningenprocedures

Doelstelling

Verkenning van de knelpunten en vraagpunten met betrekking tot het wettelijk kader voor CCUS in het algemeen, voor CCUS in het Rotterdamse havengebied en het Porthos Project. Oplossingsrichtingen om de voor het Porthos Project benodigde vergunningen te kunnen bevorderen voor zover dit strookt met de vergunningenprocedures.

Inventariseren van mogelijke wenselijke aanvullingen op bestaand wettelijk kader om de uitvoering en realisatie van CCUS in Nederland waar nodig te kunnen bevorderen.

Aanpak

Het opstellen van een analyse en een inventarisatie van mogelijke oplossingsrichtingen aan de hand van de onderdelen opgenomen in de doelstelling.

Samenstelling

Samenwerkende Partijen zullen allen een afgevaardigde leveren.

Optioneel: 10.2.g

Budget

In kind bijdrage in de vorm van een deelnemer die door aan de Taskforce deelnemende Partij beschikbaar wordt gesteld.

Een financiële bijdrage door elke aan de Taskforce deelnemende Partij voor (onvoorziene) uitgaven gedurende 2018. Voorstel: 10.2.g

c. Beschrijving Taskforce Financiering en publieke financieringsinstrumenten

Doelstelling

Verkenning van bestaande en relevante financieringsinstrumenten en de vereisten die daaraan worden gesteld voor het mogelijk maken van een positieve investeringsbeslissing voor het Porthos Project. Dit omvat zowel instrumenten van de Nederlandse overheden als van Europese Unie.

Aanpak

Gedeeld inzicht creëren in de opbouw en inrichting van de business case en financieringsbehoefte van het Porthos Project voor zover relevant voor publieke financieringsinstrumenten, bij voorkeur door sessies met zoveel mogelijk relevante betrokkenen zowel op nationaal als Europees niveau. Analyseren welke financieringsinstrumenten het best aansluiten op de behoefte van het Porthos Project en CCUS-projecten in het algemeen door inzicht in de kosten en baten van een CCUS-project en in de verdeling hiervan.

Samenstelling

Samenwerkende partijen zullen allen een afgevaardigde leveren.

Optioneel: 10.2.g

Voor gerichte acties in Brussel ondersteuning van Brusselse vertegenwoordiging

Samenwerkende Partijen

Budget

In kind bijdrage in de vorm van een deelnemer die door aan de Taskforce deelnemende Partij beschikbaar wordt gesteld.

Een financiële bijdrage door elke aan de Taskforce deelnemende Partij bedoeld voor (onvoorziene) uitgaven gedurende 2018. Voorstel: 10.2.g

Agenda DG/CEO-vervolgoverleg inzake CCS (infrastructuur) in de haven van Rotterdam

Datum en tijdstip: 20 februari 2018, 16:00-17:30

Locatie: Ministerie van Economische Zaken, Bezuidenhoutseweg 73, Verkadezaal

Aanwezigen:

S. Gaastra (DG Energie, Telecom & Mededinging, EZK)

[Redacted]

[Redacted] Havenbedrijf Rotterdam)

[Redacted] Gasunie, [Redacted]

[Redacted] EBN)

10.2.g

[Redacted]

Agenda:

1. Opening door Sandor Gaastra.
2. Toelichting EZK op ontwikkelingen m.b.t. Klimaatakkoord
3. Presentatie van Havenbedrijf Rotterdam m.b.t. de haalbaarheidsstudie voor PORTHOS, d.w.z. toepassing van CCUS voor de Industrie in het Havengebied Rotterdam op grote schaal;
 - i. Inzichten en condities voor haalbaarheid PORTHOS ;
 - ii. Indicatie van benodigde bijdragen van partijen om uiteindelijk tot FID te komen ;
 - iii. Doel en inhoud van de "Intentie-overeenkomst Rotterdam-CCUS"; met beschrijving van Task forces.
4. Ondertekening door alle partijen van "Intentie-overeenkomst Rotterdam-CCUS"
5. Volgende stappen
6. W.v.t.t.k.
7. Afsluiting door Sandor Gaastra

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 13 februari 2018 23:19
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Voorbeschouwing pre-read Topoverleg
Bijlagen: Intentieovereenkomst Rotterdam CCUS versie 180212 markup EZK.docx

Beste [redacted]
 Bijgaand de tekstvoorstellen die we vanmiddag hebben besproken plus nog een paar kleinigheden.
 Met vriendelijke groet,
 [redacted]

senior juridisch adviseur
 directie Wetgeving en Juridische Zaken
 Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
 Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
 Bezoekadres: Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag
 Postadres: Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

T 070 [redacted]

F 070 [redacted]

[redacted]@minez.nl

ma/di/do aanwezig en wo-ochtend bereikbaar per e-mail en telefoon

Van: 10.2.g [redacted]

Verzonden: dinsdag 13 februari 2018 23:13

Aan: [redacted]

Onderwerp: RE: Voorbeschouwing pre-read Topoverleg

Bij deze ook gelijk maar de briefing punten, ter info. Vr.gr.

Van: [redacted]

Verzonden: dinsdag 13 februari 2018 22:22

Aan: [redacted]@minez.nl>; [redacted]@minez.nl>; [redacted]

[redacted]@minez.nl>

CC: 10.2.g [redacted]

[redacted]@ebn.nl>

[redacted]@gasunie.nl>;

[redacted]@gasunie.nl>

Onderwerp: Voorbeschouwing pre-read Topoverleg

Dank voor ons overleg vanmiddag. Zoals besproken stuur ik jullie hierbij alvast een nog niet definitieve versie van de pre-read voor het Topoverleg, te weten i) het PORTHOS Assessment Summary Slide Pack, en ii) de Management Summary van het Assessment Report. Zoals jullie zien hebben we gekozen voor de Engelse taal.

Dit kan gebruikt worden voor jullie voorbespreking met Sandor Gaastra

Morgenochtend stuur ik jullie ook nog een samenvatting van punten van briefing voor [redacted] welke ook nuttig kan zijn voor jullie voorbespreking.

De definitieve Intentie-overeenkomst sturen we jullie dan zodra het laatste commentaar is ontvangen en verwerkt.

Vr.gr.

versie 12 februari 2018 met markup EZK

Intentieovereenkomst Rotterdam-CCUS

Deze *intentieovereenkomst* is gesloten op 20 februari 2018 door:

1. de Porthos Partners;

2. Netwerkpartners;

hierna samen te noemen: "Samenwerkende Partijen";

3. de Minister van Economische Zaken en Klimaat, hierna te noemen: EZK;

CO₂-leveranciers, transport, hergebruik en opslag partijen, en EZK

hierna allen tezamen genoemd: de "**Partijen**" en [p.m. CO₂-leveranciers, transport, hergebruik en opslag partijen en Porthos Partners] hierna allen tezamen genoemd de "**Samenwerkende Partijen**",

en is gericht met het doel om de verschillende ambities en doelstellingen te realiseren met betrekking tot de ontwikkeling van CO₂-afvang, -transport, -gebruik en -opslag in het Rotterdamse havengebied ("Carbon capture, transport, usage and storage; **CCUS**").

Overwegende dat:

- CCUS één van de manieren is om de CO₂-emissies terug te dringen en nationaal en internationaal (o.a. IPCC, IEA, PBL, McKinsey) als een belangrijk instrument wordt gezien om tijdig de in 2015 tijdens de Klimaatconferentie van Parijs gemaakte klimaatafspraken te realiseren;
- Industriële bedrijven, in het bijzonder olieraffinaderijen, staalfabrieken, en chemische industrie, met CCUS de mogelijkheid krijgen om de CO₂-emissie te verminderen in de periode dat zij de transitie naar volledige verduurzaming, via biobased, hernieuwbaar, circulair of CO₂-vrije technieken, maken;
- Vergeleken met andere locaties in Europa de omstandigheden om in Nederland CCUS toe te passen uniek en positief zijn, vanwege de combinatie van een grote concentratie van industrie (CO₂-emissies) in Rotterdam, en van relatief dichtbij gelegen (bijna) uitgeproduceerde gasvelden onder de Noordzee;
- CCUS op diverse plaatsen in de wereld al jarenlang succesvol wordt toegepast;
- De Porthos Partners onder een samenwerkingsverband een studie hebben uitgevoerd naar de mogelijkheid om in het Rotterdamse havengebied een basisinfrastructuur voor CCUS te realiseren (het "**Porthos Project**") die resulteerde in de volgende conclusies:
 - de jaarlijks af te vangen volumes kunnen aanzienlijk zijn 10.2.g
 - deelname van meerdere leveranciers zal essentieel zijn om die volumes te bereiken;
 - de investeringskosten bedragen enkele honderden miljoenen euro's;
 - de kosten per ton opgeslagen CO₂ zijn voor deze volumes aantrekkelijk;
 - de geambieerde startdatum in 2020 van het Porthos Project vereist verheldering van en beter inzicht in het relevante wettelijk kader en verduidelijking van de gestelde vereisten voor het verkrijgen van de benodigde vergunningen voor CCUS in het algemeen en het Porthos Project in het bijzonder;

Met opmerkingen

Of een andere aanduiding.

Met opmerkingen

Dit moet worden verduidelijkt en corresponderen met de aanduidingen onderaan het document tbv ondertekening.

Met opmerkingen

Hierdoor is er wel een dubbeling met 1. Doel vandaar deze suggestie.

- op dit moment is er geen commerciële business case voor het toepassen van CCUS en aanvullende maatregelen zijn benodigd om aan de condities te voldoen om een positieve investeringsbeslissing te kunnen nemen voor CCUS;
- Het kabinet Rutte III in zijn regeerakkoord de ambitie heeft uitgesproken om de CO₂-emissies in 2030 met 49% te verminderen ten opzichte van 1990, wat een reductie betekent van 54 mln ton per jaar (Mtpa), waarvan een aanzienlijk deel zou kunnen worden gerealiseerd door middel van CCUS;
- De komende maanden gestreefd wordt naar het sluiten van een Klimaatakkoord tussen het Rijk en sectorale stakeholders, en CO₂-emissiereductie in de industrie hierin een belangrijke rol zal spelen;
- De aanlooptijd voor de ontwikkeling van CCUS-projecten lang zijn, en het wenselijk is dat het proces om tot het Klimaatakkoord te komen en de ontwikkeling van een eerste volledig industrieel CCUS-project, zoals het Porthos Project, parallel kunnen lopen zodat implementatie van CCUS kan worden bespoedigd;
- Het maken van een praktisch begin van de implementatie van CCUS op beperkte schaal, zoals het Porthos Project, wenselijk is om de basis te leggen voor grootschalige toepassing op termijn die als doel heeft een significante bijdrage te leveren aan de Nederlandse klimaatdoelstellingen alsmede aan het opbouwen van kennis en kunde die noodzakelijk zijn ter verduidelijking en/of uitwerking van het relevante wettelijke kader (zoals de lange termijn aansprakelijkheid voor opgeslagen CO₂) en voor het ontwikkelen en inrichten van financiële instrumenten ten behoeve van de ontwikkeling en toepassing van CCUS;
- Partijen gelet op het voorgaande voornemens zijn om de implementatie van CCUS in Rotterdam aan de hand van het concrete Porthos Project te bespoedigen en hiermee zo snel mogelijk een significante bijdrage te leveren aan het behalen van de Nederlandse CO₂-emissiereductiedoelstellingen;

Komen het volgende overeen:

I. Doel

De samenwerking is gericht op het in kaart brengen van de verschillende randvoorwaarden voor het Porthos Project zodat de Porthos Partners een (positieve) investeringsbeslissing kunnen nemen om het project te realiseren. De uitkomsten van deze samenwerking dragen bij aan de ontwikkeling van CCUS in het algemeen en in het bijzonder in het Rotterdamse havengebied en in dat licht streven Partijen naar transparantie en het publiek toegankelijk maken van de resultaten van deze samenwerking.

II. Uitgangspunten van de samenwerking

1. Rol van de Porthos Partners

Het uitwerken van mogelijke financiering en publieke financieringsinstrumenten voor het Porthos project, het in kaart brengen van relevante wetgeving en vergunningsprocedures, en het doen van strategisch omgevingsmanagement en communicatie hieromtrent.

2. Rol van EZK

EZK waardeert de voortrekkersrol van de Porthos Partners, erkent het belang van de ontwikkeling van CCUS voor de nationale klimaatdoelstellingen en ondersteunt het initiatief door contactpersonen aan te wijzen, mee te denken bij en inzicht te verschaffen in juridische, financiële en beleidsmatige vraagstukken, zoals verder beschreven in onderdeel V.

De samenwerking met de Porthos Partners levert EZK inzicht in belemmeringen voor de ontwikkeling van een CCUS project, inzicht in de kosten en baten van een CCUS-project en in de verdeling hiervan. Ook geeft het inzicht in de ontwikkelingstermijnen van een groot geïntegreerd project en zal dit in de toekomst leiden tot een snellere en goedkopere realisatie van toekomstige CCUS-projecten.

Vanwege de rol van EZK als vergunningverlener is het belangrijk om de onafhankelijke rol van de overheid te waarborgen. Mede om die reden is EZK niet verantwoordelijk voor of betrokken bij, en daarmee geen partner in het nemen van investeringsbeslissingen met betrekking tot het Porthos Project, het opstellen van vergunningaanvragen, het indienen van subsidieaanvragen of specifieke communicatie ten behoeve van het Porthos Project.

Eventuele financiële ondersteuning van EZK aan het Porthos Project is geen onderdeel van deze intentieovereenkomst, en zal in algemene zin voor CCUS worden uitgewerkt in het kader van het Klimaatakkoord. Voor zover EZK naar aanleiding van het Klimaatakkoord bereid zou zijn om een subsidiebudget te reserveren als financiële bijdrage voor (een onderdeel van) het Porthos Project zal dit een daartoe ingediende subsidieaanvraag vergen die zal worden beoordeeld aan de hand van het relevante wettelijke kader alsmede de toepasselijke Europese staatssteunregels.

3. Gezamenlijke inzet Samenwerkende Partijen

De Samenwerkende Partijen dragen actief bij aan een constructieve samenwerking en stellen met inachtneming van ieders rol en verantwoordelijkheid voor hun eigen inzet financiële middelen ter beschikking en/of leveren personele inzet binnen de daarvoor geldende wettelijke kaders en in overeenstemming met de Europese mededingingsregels.

De Samenwerkende Partijen zullen naar beste vermogen samenwerken om de ontwikkeling en realisering van CCUS en het Porthos Project te bevorderen en geven volledig inzicht in de uitkomsten van de haalbaarheidsstudies.

III. Werkwijze Porthos Partners

De activiteiten van Porthos Partners, zoals beschreven in deel IV, worden uitgevoerd door drie Taskforces. Porthos Partners nemen allen deel aan één of meerdere Taskforces.

In elke Taskforce zitten vertegenwoordigers van één of meerdere Samenwerkende Partijen. Bij de Taskforces vervullen waarbij de contactpersonen vertegenwoordiger van EZK uitsluitend de rol vervult zoals uiteengezet in onderdeel II, sub 2 en onderdeel V.

Per Taskforce wordt een voorzitter aangewezen. De Taskforces rapporteren aan de bestaande Porthos-stuurgroep.

De werkwijze en onderwerpen die in de Taskforces zullen worden besproken worden beschreven in appendix A.

Met opmerkingen |

Dit is dus zonder EZK

IV. Activiteiten van de Porthos Partners

De Porthos Partners richten zich op drie onderwerpen:

1. Strategisch omgevingsmanagement en communicatie
2. Relevante wetgeving en vergunningprocedures
3. Financiering en publieke financieringsinstrumenten

ad 1. Strategisch omgevingsmanagement en communicatie:

a. uitgangspunten voor een gecoördineerde externe communicatie en stakeholderomgevingsmanagement ter bevordering van het maatschappelijk en politiek draagvlak voor CCUS in het algemeen en het Porthos Project in het bijzonder;

Met opmaak: Lettertype: Verdana, 10 pt

Met opmaak: Standaard, Inspringing: Links: 0,63 cm, Geen opsommingstekens of nummering

ad 2. Relevante wetgeving en vergunningprocedures

a. een overzicht opstellen van de wettelijke vereisten ten behoeve van het verkrijgen van de benodigde vergunningen, van overige relevante wettelijke vereisten en van eventuele aandachts- en/of knelpunten die de huidige wettelijke kaders opleveren voor het Porthos Project.

Met opmaak: Lettertype: Verdana, 10 pt

Met opmaak: Standaard, Inspringing: Links: 0,63 cm, Geen opsommingstekens of nummering

ad 3. Financiering en publieke financieringsinstrumenten

- a. de principes waaronder, en mogelijk de instrumenten waarmee, de Porthos Partners kunnen komen tot overeenstemming over eenieders bijdrage om het mogelijk te maken een positieve investeringsbeslissing te nemen voor CCUS in deze opstartfase;
- b. het in kaart brengen van de condities voor bepaalde juridische en commerciële vormen van samenwerkingsverbanden en contracten tussen de Porthos Partners;
- c. een vooruitblik voor de verdere ontwikkeling van aangeleverde CO₂ volumes voor vervolgprojecten, regionaal, en (inter-) nationaal;
- d. ontwikkeling van verschillende opties en testprojecten voor nuttig hergebruik van CO₂;
- e. verkenning van de mogelijkheden om subsidies en/of financiering van Europese Commissie, de Europese Investeringsbank, overige banken voor CCUS implementatie te verkrijgen;
- f. het publiceren van deze inzichten ten behoeve van gebruik door derden

{pm}

V. Activiteiten EZK

versie 12 februari 2018 met markup EZK

Vanwege de lange aanlooptijd voor de ontwikkeling van CCUS projecten, levert EZK een constructieve bijdrage aan het Porthos Project, door contactpersonen aan te wijzen. Deze contactpersonen zorgen voor de concrete bijdragen van EZK in relatie tot de Taskforces. Vanwege de onafhankelijk rol van EZK, zullen de medewerkers contactpersonen van EZK geen deel uitmaken van de Taskforces.

Met betrekking tot de onderwerpen die in de Taskforces worden behandeld zet EZK zich als volgt in.

ad 1. Strategisch omgevingsmanagement en communicatie

- EZK stemt met de Samenwerkende overige Partijen af of en wanneer een gecoördineerde externe communicatie toegevoegde waarde heeft ter bevordering van het maatschappelijk en politiek draagvlak voor CCUS in het algemeen en het Porthos Project in het bijzonder.

Met opmerkingen overige Partijen (alle Partijen minus EZK)=Samenwerkende Partijen

ad 2. Relevante wetgeving en vergunningprocedures

- EZK denkt mee bij vraagstukken voor realisatie van het Project Porthos zoals op het gebied van de voor CCUS relevante wetgeving of beleidsmatige aspecten die door de Taskforce *Relevante wetgeving en vergunningprocedures* aan EZK worden voorgelegd.
- EZK geeft gerichte voorlichting over de wettelijke procedures omtrent vergunningverlening.
- Waar mogelijk en passend, kan EZK voorstellen doen richting de Europese Commissie of de Tweede Kamer om (Europese) wet- en regelgeving aan te passen of nader aan te vullen ter bevordering van CCUS.
- De kennis en ervaring die EZK in samenwerking met de Taskforce *Relevante wetgeving en vergunningprocedures* wordt opgedaan worden toegepast in de ontwikkeling van breder CCUS-beleid.

ad 3. Financiering en publieke financieringsinstrumenten

- EZK zal waar nodig ondersteunen in de contacten met de Europese Commissie en andere nationale en Europese financieringsinstellingen.
- EZK is bereid aan de hand van de vragen van en geïnventariseerde knelpunten door de Taskforce *Financiering en publieke financieringsinstrumenten* het bestaande financiële instrumentarium tegen het licht houden. EZK zal daarbij ook bezien of wijziging of aanvulling van het bestaande instrumentarium of nieuw instrumentarium wenselijk is om CCUS te bevorderen.
- EZK zal kennis inbrengen van wet- en regelgeving omtrent staatssteun en meedenken over de mogelijkheden voor de ontwikkeling van mogelijke (financierings-)instrumenten waarmee het Porthos Project gerealiseerd kan worden, zonder dat EZK zich vooraf verbindt aan deze adviezen.
- De kennis en ervaring die EZK in samenwerking met de Taskforce *Financiering en publieke financieringsinstrumenten* wordt opgedaan worden toegepast in de ontwikkeling van breder CCUS-beleid.

VI. Werkwijze samenwerking EZK en Porthos Partners

Vanuit de Taskforces kunnen vraagstukken worden voorgelegd en vragen worden gesteld aan de contactpersonen van EZK. Indien nodig wordt een regulier overleg gepland om deze vraagstukken vanuit de Taskforces te bespreken met de contactpersonen van EZK.

Er is een high-leveloverleg tussen EZK en de Porthos-stuurgroep. Voor EZK nemen de directeuren-generaal van Energie, Telecom en Mededinging, en Bedrijfsleven en Innovatie van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat hieraan deel. Voor de Porthos Partners [pm]. Het high-level overleg vindt circa drie maal per jaar plaats, tenzij andere frequentie passend wordt geacht.

VII. Communicatie

Elke Porthos Partner verplicht zich al hetgeen hem bij de uitvoering van deze overeenkomst ter kennis komt, en waarvan hij het (bedrijfs)vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs kan vermoeden, op generlei wijze bekend te maken aan derden tot [termijn pm] na de looptijd van de overeenkomst, behalve voor zover enig wettelijk voorschrift of uitspraak van de rechter hem tot bekendmaking verplicht.

De onderlinge gegevensverstrekking in de Taskforces mag niet leiden tot uitwisseling van concurrentiegevoelige informatie tussen concurrenten.

VIII. Aansprakelijkheid

1. Deze overeenkomst is niet in rechte afdwingbaar.
2. Geen van de Partijen zal aansprakelijk zijn of kunnen worden gesteld tegenover de andere Partijen voor enige directe of gevolgschade of verliezen welke ontstaan als een gevolg van de gesprekken die plaats vinden tussen Partijen in het kader van deze overeenkomst of het afbreken van deze gesprekken, tenzij die schade is te wijten aan de opzet of grove nalatigheid van een Partij.
3. Deze overeenkomst legt geen verplichting op aan Partijen om in een nadere overeenkomst te treden ten aanzien van de samenwerking onder deze overeenkomst.

IX. Geschillenbeslechting

In het geval van een geschil tussen Partijen tijdens de uitvoering van de samenwerkingsafspraken, wordt in het kader van het high-leveloverleg bezien of in der minne een oplossing van het geschil kan worden gevonden. Indien het minnelijk overleg niet binnen -drie maanden leidt tot een oplossing van het geschil kunnen Partijen deze overeenkomst beëindigen met inachtneming van onderdeel X.

X. Looptijd

De afspraken in deze overeenkomst gelden van ondertekening door alle Partijen tot 31 decembr 2018. [pm concrete datum]. Verlenging van de looptijd is alleen mogelijk met instemming van alle Partijen. Partijen treden uiterlijk 1 november 2018 met elkaar in overleg om te bezien of verlenging wenselijk is.

Deze overeenkomst is geldig na ondertekening door allée Partijen.

Een Partij kan zijn deelname aan de overeenkomst zonder gevolg van aansprakelijkheid te allen tijde eenzijdig beëindigen door middel van een schriftelijke berichtgeving aan de andere Partijen. Wanneer een Partij de overeenkomst opzegt, blijft de overeenkomst

Met opmaak: Markeren

Met opmerkingen
alle Partijen geldt.

Lijkt mij gepast als dit voor

Met opmerkingen

Voor EZK: de WOB

versie 12 februari 2018 met markup EZK

voor de overige Partijen in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten

XI. Wijziging

Deze overeenkomst kan schriftelijk worden gewijzigd of aangevuld indien alle Partijen hiermee instemmen.

XII. Overige bepalingen

- a. Deze overeenkomst weerhoudt de Partijen er niet van overeenkomsten aan te gaan met andere publieke of private organisaties, bedrijven of personen.
- b. Niets in deze overeenkomst verplicht de Porthos Partners tot het doen van een investering anders dan de in deze overeenkomst genoemde financiële en personele inzet.
- c. Op deze overeenkomst is uitsluitend Nederlands recht van toepassing.
- d. De afspraken van deze overeenkomst zullen in overeenstemming met het nationale recht en het recht van de Europese Unie worden uitgevoerd, in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technische normen en voorschriften.

Aldus overeengekomen en in [...] vout ondertekend,

Ondertekening:

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
namens deze:

Naam:

Positie:

Ondertekening:

Porthos Partners:

Havenbedrijf Rotterdam

Gasunie

EBN

Naam:

Naam:

Naam:

Positie:

Positie:

Positie:

Met opmerkingen Hoeveel exemplaren?
Minimaal twee met 'natte' handtekeningen van alle Partijen.

versie 12 februari 2018 met markup EZK

Ondertekening:

Ondertekening:

Ondertekening:

10.2.g



Appendix A.

Beschrijving Taskforces

1. Taak van de Taskforces

De Taskforces zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de afspraken van de Porthos Partners opgenomen in de Intentieovereenkomst Rotterdam-CCUS. Zij stellen zelf een praktische werkwijze op inclusief een planning van de werkzaamheden en de op te leveren resultaten. EZK zal geen deel uitmaken van de Taskforces.

Elke Taskforce is gericht op:

- Het bevorderen van de samenwerking tussen de relevante stakeholders
- Het oplossen van obstakels voor de ontwikkeling van PorthosProject
- Het monitoren van de scope, voortgang en resultaten van de samenwerking in de Taskforce
- Het vastleggen van de voortgang en resultaten van de Taskforce in een notitie
- Het monitoren en managen van relevante externe ontwikkelingen

De deelnemers van de Taskforces committeren zich aan:

- Het deelnemen aan alle bijeenkomsten of bij ontstentenis het regelen van een vervanger
- Het proactief meedenken over de ontwikkeling van Project Porthos rekening houdend met hun rol zoals omschreven in de Intentieovereenkomst Rotterdam Porthos
- Het onderling delen van alle relevante communicatie en informatie met andere deelnemers van de Taskforce zoveel als mogelijk en rekening houdend met onderdeel III van de Intentieovereenkomst Rotterdam-CCUS
- Het bewaken van de voortgang van de werkzaamheden van de Taskforce
- Het bewaken van de afstemming met de andere Taskforces

De deelnemers van de Taskforces kunnen rekenen op:

- Volledige en tijdige informatieverstrekking door de andere deelnemers
- Redelijke tijd voor het bepalen van standpunten
- Goede beschikbaarheid en bereikbaarheid van andere deelnemers

2. Bijeenkomsten van de Taskforce

De Taskforces komen tweewekelijks bijeen op een hiervoor aangewezen locatie. Voor het houden van een bijeenkomst wordt een minimum aantal van 8 deelnemers gehanteerd.

Per Taskforce wordt een verslag bijgehouden van de gevoerde discussies. Hiervoor wordt per werkgroep een secretaris aangewezen. Hieronder vallen ook het circuleren van een agenda en eventuele ondersteunende documenten en notities.

Indien nodig worden er extra bijeenkomsten georganiseerd over bepaalde onderwerpen.

versie 12 februari 2018 met markup EZK

3. Communicatie

Over de voortgang van en de behaalde resultaten van de Taskforces en de samenwerking tussen Taskforces en EZK wordt zoveel mogelijk transparant gecommuniceerd door Partijen richting andere stakeholders, zoals de Tweede Kamer, medeoverheden, en natuur- en milieuorganisaties.

a. Beschrijving Taskforce SOM/COM

Doelstelling

Ontwikkeling, uitvoering en coördinatie van een gezamenlijke communicatiestrategie, waaronder eenduidige berichtgeving, en strategisch omgevingsmanagement ten behoeve van het Porthos Project

Aanpak

Ontwikkelen van een gezamenlijk SOM/COM plan voor het Porthos Project, waaronder proactieve communicatie inclusief woordvoering en bijbehorend mediamateriaal, stakeholder engagement en issue management

Samenstelling

HbR (naam & functie deelnemende persoon)
Gasunie (naam & functie deelnemende persoon)
EBN (naam & functie deelnemende persoon)
10.2. naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g naam & functie deelnemende persoon)
(naam & functie deelnemende persoon)
10. naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon))

Optioneel: 10.2.g

Budget

In kind bijdrage in de vorm van een deelnemer die door aan de Taskforce deelnemende Partij beschikbaar wordt gesteld

Een financiële bijdrage door elke aan de Taskforce deelnemende Partij bedoeld voor (onvoorziene) uitgaven gedurende 2018. Voorstel: 10.2.g

b. Beschrijving Taskforce Relevante wetgeving en vergunningenprocedures

Doelstelling

Verkenning van de knelpunten en vraagpunten met betrekking tot het wettelijk kader voor CCUS in het algemeen, voor CCUS in het Rotterdamse havengebied en het Porthos Project. Oplossingsrichtingen om de voor het Porthos Project benodigde vergunningen te kunnen bevorderen voor zover dit strookt met de vergunningenprocedures. Inventariseren van mogelijke wenselijke aanvullingen op bestaand wettelijk kader om de uitvoering en realisatie van CCUS in Nederland waar nodig te kunnen bevorderen.

Aanpak

Het opstellen van een analyse en een inventarisatie van mogelijke oplossingsrichtingen aan de hand van de onderdelen opgenomen in de doelstelling.

Samenstelling

versie 12 februari 2018 met markup EZK

HbR (naam & functie deelnemende persoon)
Gasunie (naam & functie deelnemende persoon)
EBN (naam & functie deelnemende persoon)
10.2. (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
(naam & functie deelnemende persoon)
10. (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)

Optioneel: 10.2.g

Budget

In kind bijdrage in de vorm van een deelnemer die door aan de Taskforce deelnemende Partij beschikbaar wordt gesteld
Een financiële bijdrage door elke aan de Taskforce deelnemende Partij voor (onvoorziene) uitgaven gedurende 2018. Voorstel: 10.2.g

c. Beschrijving Taskforce Financiering en publieke financieringsinstrumenten

Doelstelling

Verkenning van bestaande en relevante financieringsinstrumenten en de vereisten die daaraan worden gesteld voor het mogelijk maken van een positieve investeringsbeslissing voor het Porthos Project. Dit omvat zowel instrumenten van de Nederlandse overheden als van Europese Unie.

Aanpak

Gedeeld inzicht creëren in de opbouw en inrichting van de business case en financieringsbehoefte van het Porthos Project voor zover relevant voor publieke financieringsinstrumenten, bij voorkeur door sessies met zoveel mogelijk relevante betrokkenen zowel op nationaal als Europees niveau. Analyseren welke financieringsinstrumenten het best aansluiten op de behoefte van het Porthos Project en CCUS-projecten in het algemeen doel inzicht in de kosten en baten van een CCUS-project en in de verdeling hiervan.

Samenstelling Taskforce

HbR (naam & functie deelnemende persoon)
Gasunie (naam & functie deelnemende persoon)
EBN (naam & functie deelnemende persoon)
10.2. (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
(naam & functie deelnemende persoon)
10. (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon))

Optioneel: 10.2.g

versie 12 februari 2018 met markup EZK

Voor gerichte acties in Brussel ondersteuning van Brusselse vertegenwoordiging
Gasunie, HbR, 10.2.g (?)

Budget

In kind bijdrage in de vorm van een deelnemer die door aan de Taskforce deelnemende
Partij beschikbaar wordt gesteld

Een financiële bijdrage door elke aan de Taskforce deelnemende Partij bedoeld voor
(onvoorziene) uitgaven gedurende 2018. Voorstel: 10.2.g

[REDACTED]

Van: 10.2.g [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 16 februari 2018 10:25
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: AKTIE a.j.b.: Voorbeschouwing pre-read Topoverleg

Hartelijk dank voor de info [REDACTED] Ik neem de opmerkingen mee, en stuur de pre-read later vanochtend uit. De telcon met Sandor verliep prima (ik was erbij om toelichting te geven), we spraken door de kernpunten die moeten worden aangepakt de komende maanden, om uiteindelijk naar FID te komen, full support daarvoor van Sandor, inderdaad goed nieuws.

Vr.gr.
 [REDACTED]

Van: [REDACTED]@minez.nl]
Verzonden: vrijdag 16 februari 2018 09:56
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: RE: AKTIE a.j.b.: Voorbeschouwing pre-read Topoverleg

Hoi [REDACTED]

Dank voor de terugkoppeling. Van Sandor is nog geen terugkoppeling gekomen en hij is vandaag met verlof. Geen nieuws is goed nieuws.

Akkoord met de agenda.

Aantal opmerkingen:

- Klimaataakkoord ipv Energie- en Klimaataakkoord.
- Bertholt Leeftink zal er niet bij zijn. Van de lijst heeft alleen [REDACTED] niet geaccepteerd, wel [REDACTED]. Verder hebben 'extra' geaccepteerd [REDACTED]
- Overleg is in de Verkadezaal.

Groet
 [REDACTED]

Van: 10.2.g [REDACTED]
Verzonden: donderdag 15 februari 2018 16:37
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: AKTIE a.j.b.: Voorbeschouwing pre-read Topoverleg

Beste [REDACTED]

Dank voor de terugkoppeling.

Het telefoongesprek tussen [REDACTED] en Sandor verliep prima, er is op dit moment denk ik geen verdere behoefte voor overleg.

Aangehecht vinden jullie een door mij opgestelde concept agenda voor de meeting dinsdag; graag jullie commentaar hierop, en zou jij mij – ook al voor de juiste namen onder de Intentie-overeenkomst - z.s.m. kunnen

laten weten wie van de CEO's naar de meeting komen c.q. geaccepteerd hebben? (ik heb de invite namelijk niet uitgestuurd)

Wij maken nu de overeenkomst definitief en sturen deze mee met de pre-read, die zal je vóór morgen 11.30 ontvangen.

Vr.gr.
[redacted]

Van: [redacted]@minez.nl]

Verzonden: woensdag 14 februari 2018 16:22

Aan: 10.2.g [redacted]

CC: [redacted]@minez.nl>

Onderwerp: RE: Voorbeschouwing pre-read Topoverleg

Hallo [redacted]

[redacted] hartelijk dank voor het sturen van de verschillende documenten. We hebben de kern aan Sandor meegegeven.
10.2.g [redacted]

Als er na het telefoongesprek van [redacted] en Sandor behoefte aan is, kunnen we vrijdagochtend na nog even contact hebben. Als het mogelijk is ontvangen we de definitieve intentieovereenkomst graag voor vrijdag 11.30 uur. Namens de minister zal tekenen:

mr. A.F. Gaastra

directeur-generaal Energie, Telecom en Mededinging

Groet
[redacted]

Van: [redacted]@darel.nl]

Verzonden: dinsdag 13 februari 2018 23:13

Aan: [redacted]

Onderwerp: RE: Voorbeschouwing pre-read Topoverleg

Bij deze ook gelijk maar de briefing punten, ter info. Vr.gr.

Van: [redacted]

Verzonden: dinsdag 13 februari 2018 22:22

Aan: [redacted]@minez.nl>; [redacted]@minez.nl>; [redacted]

[redacted]@minez.nl>

CC: 10.2.g [redacted]

[redacted]@ebn.nl>; [redacted]

[redacted]@gasunie.nl>; [redacted]

[redacted]@gasunie.nl>

Onderwerp: Voorbeschouwing pre-read Topoverleg

[redacted]

Dank voor ons overleg vanmiddag. Zoals besproken stuur ik jullie hierbij alvast een nog niet definitieve versie van de pre-read voor het Topoverleg, te weten i) het PORTHOS Assessment Summary Slide Pack, en ii) de Management Summary van het Assessment Report. Zoals jullie zien hebben we gekozen voor de Engelse taal.

Dit kan gebruikt worden voor jullie voorbespreking met Sandor Gaastra

Morgenochtend stuur ik jullie ook nog een samenvatting van punten van briefing voor [REDACTED] welke ook nuttig kan zijn voor jullie voorbespreking.

De definitieve Intentie-overeenkomst sturen we jullie dan zodra het laatste commentaar is ontvangen en verwerkt.

Vr.gr.
[REDACTED]

[REDACTED]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [redacted]@gasunie.nl>
Verzonden: maandag 12 februari 2018 12:06
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@ebn.nl)
Onderwerp: communicatieoverleg Porthos

Hoi [redacted]

Dank nog voor het regelen van een meeting morgen om te spreken over communicatie omtrent CCS/CCUS en PORTOS in brede zin.

Hierbij onze gedachten hierover (achtergrond, doel, etc).

Zoals je weet bereidt het SOM/COM team van het PORTOS-project een communicatie-aanpak voor in verband met naderende afronding van de haalbaarheidsstudie door EBN, Gasunie en Havenbedrijf Rotterdam. Sommige media hebben zich reeds gemeld, aangezien zij zijn geïnteresseerd in de uitkomsten inclusief business case, technische mogelijkheden en maatschappelijke acceptatie.

Gezien de ontwikkeling van 3 producten, te weten de haalbaarheidsstudie, de CCS-routekaart alsook de gezamenlijke EBN/Gasunie-studie, ligt het voor de hand om een gecoördineerde communicatie in te zetten. Belangrijkste uitgangspunt voor de SOM/COM-werkgroep is dat communicatie geen disruptie over de wenselijkheid van CCS dient te veroorzaken, maar de voortgang van een professionele en verantwoorde aanpak. Het team ziet het in deze fase vooral als een 'bouwsteen' die bijdraagt aan de keuzes van het kabinet om 2030-doelen te realiseren. Op basis van bestaande maatschappelijke en politiek alsmede ervaringen uit het verleden met het Barendrecht-project lijkt vooral een volgordelijkheid belangrijk. Ook de afzender is belangrijk waar het gaat om acceptatie en vertrouwen. Daarom lijkt het de werkgroep cruciaal dat in eerste instantie de minister op redelijk korte termijn de Kamer informeert over de stand van zaken betreffende CCS-routekaart en EBN/Gasunie-studie, en hoe deze zullen worden ingezet, in lijn met het regeerakkoord. Daarbij zou het goed zijn om opnieuw het belang en keuze voor CCS te onderstrepen, en PORTHOS te noemen als concrete invulling van het beleid.

Het projectteam PORTHOS beschikt dan over een betere uitgangspositie (eerst beleidskeuzes dan concrete invulling) om over de haalbaarheidsstudie te communiceren. Overigens is de mate van actief/reactief hierover nog niet volledig bepaald. Het is cruciaal om mogelijkheden nader te bepalen in ons aanstaande overleg op dinsdag 13 februari. Op basis daarvan kan de werkgroep ook een aanpak bepalen die wordt ingebracht in het overleg tussen PORTHOS en EZK op 20 februari aanstaande.

Waten we morgen bespreken of een dergelijke approach voor jullie goed werkt.

Zou je [redacted] en mij willen aanmelden voor morgen?

Groeten,

[redacted]

This communication is intended only for use by the addressee. It may contain confidential or privileged information. If you receive this communication unintentionally, please let us know by reply immediately. N.V. Nederlandse Gasunie does not guarantee that the information sent with this E-mail is correct and does not accept any liability for damages related thereto.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@gasunie.nl>
Verzonden: vrijdag 9 februari 2018 17:12
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Intentieovereenkomst Rotterdam-CCUS
Bijlagen: Intentieovereenkomst Rotterdam CCUS.DOCX

[REDACTED]

Deze versie hebben we gedeeld met de andere partijen.

Goed weekend

[REDACTED]

This communication is intended only for use by the addressee. It may contain confidential or privileged information. If you receive this communication unintentionally, please let us know by reply immediately. N.V. Nederlandse Gasunie does not guarantee that the information sent with this E-mail is correct and does not accept any liability for damages related thereto.

Intentieovereenkomst Rotterdam-CCUS

Deze *intentieovereenkomst* is gesloten op 20-2-2018 door De Porthos Partners, CO₂ leveranciers, transport, hergebruik en opslag partijen, en EZK

hierna allen tezamen genoemd de "**Partijen**" en [p.m. CO₂ leveranciers, transport, hergebruik en opslag partijen en Porthos Partners] hierna allen tezamen genoemd de "**Samenwerkende Partijen**",

met het doel om de verschillende ambities en doelstellingen te realiseren met betrekking tot de ontwikkeling van CO₂-afvang, -transport, -gebruik en -opslag in het Rotterdamse havengebied ("Carbon capture, transport, usage and storage; **CCUS**").

Overwegende dat:

- CCUS één van de manieren is om de CO₂-emissies terug te dringen en nationaal en internationaal (o.a. IPCC, IEA, PBL, McKinsey) als een belangrijk instrument wordt gezien om tijdig de in 2015 tijdens de Klimaatconferentie van Parijs gemaakte klimaatafspraken te realiseren;
- Industriële bedrijven, in het bijzonder olieraffinaderijen, staalfabrieken, en chemische industrie, met CCUS de mogelijkheid krijgen om de CO₂-emissie te verminderen in de periode dat zij de transitie naar volledige verduurzaming, via biobased, hernieuwbaar, circulair of CO₂-vrije technieken, maken;
- Vergeleken met andere locaties in Europa de omstandigheden om in Nederland CCUS toe te passen uniek en positief zijn, vanwege de combinatie van een grote concentratie van industrie (CO₂-emissies) in Rotterdam, en van relatief dichtbij gelegen (bijna) uitgeproduceerde gasvelden onder de Noordzee;
- CCUS op diverse plaatsen in de wereld al jarenlang succesvol wordt toegepast;
- De Porthos Partners onder een samenwerkingsverband een studie hebben uitgevoerd naar de mogelijkheid om in het Rotterdamse havengebied een basisinfrastructuur voor CCUS te realiseren (het "**Porthos Project**") die resulteerde in de volgende conclusies:
 - de jaarlijks af te vangen volumes kunnen aanzienlijk zijn 10.2.g 10.2.g
 - deelname van meerdere leveranciers zal essentieel zijn om die volumes te bereiken;
 - de investeringskosten bedragen enkele honderden miljoenen euro's;
 - de kosten per ton opgeslagen CO₂ zijn voor deze volumes aantrekkelijk;
 - de geambieerde startdatum in 2020 van het Porthos Project vereist verheldering van en beter inzicht in het relevante wettelijk kader en verduidelijking van de gestelde vereisten voor het verkrijgen van de benodigde vergunningen voor CCUS in het algemeen en het Porthos Project in het bijzonder;
 - op dit moment is er geen commerciële business case voor het toepassen van CCUS en aanvullende maatregelen zijn benodigd om aan de condities te voldoen om een positieve investeringsbeslissing te kunnen nemen voor CCUS;
- Het kabinet Rutte III in zijn regeerakkoord de ambitie heeft uitgesproken om de CO₂-emissies in 2030 met 49% te verminderen ten opzichte van 1990, wat een reductie betekent van 54 mln ton per jaar (Mtpa), waarvan een aanzienlijk deel zou kunnen worden gerealiseerd door middel van CCUS;

- De komende maanden gestreefd wordt naar het sluiten van een Klimaatakkoord tussen het Rijk en sectorale stakeholders, en CO₂-emissiereductie in de industrie hierin een belangrijke rol zal spelen;
- De aanlooptijd voor de ontwikkeling van CCUS-projecten lang zijn, en het wenselijk is dat het proces om tot het Klimaatakkoord te komen en de ontwikkeling van een eerste volledig industrieel CCUS-project, zoals het Porthos Project, parallel kunnen lopen zodat implementatie van CCUS kan worden bespoedigd;
- Het maken van een praktisch begin van de implementatie van CCUS op beperkte schaal, zoals het Porthos Project, wenselijk is om de basis te leggen voor grootschalige toepassing op termijn die als doel heeft een significante bijdrage te leveren aan de Nederlandse klimaatdoelstellingen alsmede aan het opbouwen van kennis en kunde die noodzakelijk zijn ter verduidelijking en/of uitwerking van het relevante wettelijke kader (zoals de lange termijn aansprakelijkheid voor opgeslagen CO₂) en voor het ontwikkelen en inrichten van financiële instrumenten ten behoeve van de ontwikkeling en toepassing van CCUS;
- Partijen gelet op het voorgaande voornemens zijn om de implementatie van CCUS in Rotterdam aan de hand van het concrete Porthos Project te bespoedigen en hiermee zo snel mogelijk een significante bijdrage beogen te leveren aan het behalen van de Nederlandse CO₂-emissiereductiedoelstellingen;

Komen het volgende overeen:

I. Doel

De samenwerking is gericht op het in kaart brengen van de verschillende randvoorwaarden voor het Porthos Project zodat de Porthos Partners een (positieve) investeringsbeslissing kunnen nemen om het project te realiseren. De uitkomsten van deze samenwerking dragen bij aan de ontwikkeling van CCUS in het algemeen en in het bijzonder in het Rotterdamse havengebied en in dat licht streven Partijen naar transparantie en het publiek toegankelijk maken van de resultaten van deze samenwerking.

II. Uitgangspunten van de samenwerking

1. Rol van de Porthos Partners

Het uitwerken van mogelijke financiering en publieke financieringsinstrumenten voor het Porthos project, het in kaart brengen van relevante wetgeving en vergunningsprocedures, en het doen van strategisch omgevingsmanagement en communicatie hieromtrent.

2. Rol van EZK

EZK waardeert de voortrekkersrol van de Porthos Partners, erkent het belang van de ontwikkeling van CCUS voor de nationale klimaatdoelstellingen en ondersteunt het initiatief door contactpersonen aan te wijzen, mee te denken bij en inzicht te verschaffen in juridische, financiële en beleidsmatige vraagstukken, zoals verder beschreven in onderdeel V.

De samenwerking met de Porthos Partners levert EZK inzicht in belemmeringen voor de ontwikkeling van een CCUS project, inzicht in de kosten en baten van een CCUS-project en in de verdeling hiervan. Ook geeft het inzicht in de ontwikkelingstermijnen van een

groot geïntegreerd project en zal dit in de toekomst leiden tot een snellere en goedkopere realisatie van toekomstige CCUS-projecten.

Vanwege de rol van EZK als vergunningverlener is het belangrijk om de onafhankelijke rol van de overheid te waarborgen. Mede om die reden is EZK niet verantwoordelijk voor of betrokken bij, en daarmee geen partner in het nemen van investeringsbeslissingen met betrekking tot het Porthos Project, het opstellen van vergunningaanvragen, het indienen van subsidieaanvragen of specifieke communicatie ten behoeve van het Porthos Project.

Eventuele financiële ondersteuning van EZK aan het Porthos Project is geen onderdeel van deze intentieovereenkomst, en zal in algemene zin voor CCUS worden uitgewerkt in het kader van het Klimaatakkoord. Voor zover EZK naar aanleiding van het Klimaatakkoord bereid zou zijn om een subsidiebudget te reserveren als financiële bijdrage voor (een onderdeel van) het Porthos Project zal dit een daartoe ingediende subsidieaanvraag vergen die zal worden beoordeeld aan de hand van het relevante wettelijke kader alsmede de toepasselijke Europese staatssteunregels.

3. Gezamenlijke inzet

De Samenwerkende Partijen dragen actief bij aan een constructieve samenwerking en stellen met inachtneming van ieders rol en verantwoordelijkheid voor hun eigen inzet financiële middelen ter beschikking en/of leveren personele inzet binnen de daarvoor geldende wettelijke kaders en in overeenstemming met de Europese mededingingsregels.

De Samenwerkende Partijen zullen naar beste vermogen samenwerken om de ontwikkeling en realisering van CCUS en het Porthos Project te bevorderen en geven volledig inzicht in de uitkomsten van de haalbaarheidsstudies.

III. Werkwijze Porthos Partners

De activiteiten van Porthos Partners, zoals beschreven in deel IV, worden uitgevoerd door drie Taskforces. Porthos Partners nemen allen deel aan één of meerdere Taskforces.

In elke Taskforce zitten vertegenwoordigers van één of meerdere Partijen waarbij de vertegenwoordiger van EZK uitsluitend de rol vervult zoals uiteengezet in onderdeel II, sub 2 en onderdeel V.

Per Taskforce wordt een voorzitter aangewezen. De Taskforces rapporteren aan de bestaande Porthos-stuurgroep.

De werkwijze en onderwerpen die in de Taskforces zullen worden besproken worden beschreven in appendix A.

IV. Activiteiten van de Porthos Partners

De Porthos Partners richten zich op drie onderwerpen:

1. Strategisch omgevingsmanagement en communicatie
2. Relevante wetgeving en vergunningprocedures

3. Financiering en publieke financieringsinstrumenten

ad 1. Strategisch omgevingsmanagement en communicatie:

- a. uitgangspunten voor een gecoördineerde externe communicatie en stakeholderomgevingsmanagement ter bevordering van het maatschappelijk en politiek draagvlak voor CCUS in het algemeen en het Porthos Project in het bijzonder;

ad 2. Relevante wetgeving en vergunningprocedures

- a. een overzicht opstellen van de wettelijke vereisten ten behoeve van het verkrijgen van de benodigde vergunningen, van overige relevante wettelijke vereisten en van eventuele aandachts- en/of knelpunten die de huidige wettelijke kaders opleveren voor het Porthos Project.

ad 3. Financiering en publieke financieringsinstrumenten

- a. de principes waaronder, en mogelijk de instrumenten waarmee, de Porthos Partners kunnen komen tot overeenstemming over een ieders bijdrage om het mogelijk te maken een positieve investeringsbeslissing te nemen voor CCUS in deze opstartfase;
- b. het in kaart brengen van de condities voor bepaalde juridische en commerciële vormen van samenwerkingsverbanden en contracten tussen de Porthos Partners;
- c. een vooruitblik voor de verdere ontwikkeling van aangeleverde CO₂ volumes voor vervolprojecten, regionaal, en (inter-) nationaal;
- d. ontwikkeling van verschillende opties en testprojecten voor nuttig hergebruik van CO₂;
- e. verkenning van de mogelijkheden om subsidies en/of financiering van Europese Commissie, de Europese Investeringsbank, overige banken voor CCUS implementatie te verkrijgen;
- f. het publiceren van deze inzichten ten behoeve van gebruik door derden

[pm]

V. Activiteiten EZK

Vanwege de lange aanlooptijd voor de ontwikkeling van CCUS projecten, levert EZK een constructieve bijdrage aan het Porthos Project, door contactpersonen aan te wijzen. Deze contactpersonen zorgen voor de concrete bijdragen van EZK in relatie tot de Taskforces. Vanwege de onafhankelijk rol van EZK, zullen de medewerkers van EZK geen deel uitmaken van de Taskforces.

Met betrekking tot de onderwerpen die in de Taskforces worden behandeld zet EZK zich als volgt in.

ad 1. Strategisch omgevingsmanagement en communicatie

- EZK stemt met de overige Partijen af of en wanneer een gecoördineerde externe communicatie toegevoegde waarde heeft ter bevordering van het maatschappelijk en politiek draagvlak voor CCUS in het algemeen en het Porthos Project in het bijzonder.

ad 2. Relevante wetgeving en vergunningprocedures

- EZK denkt mee bij vraagstukken voor realisatie van het Project Porthos zoals op het gebied van de voor CCUS relevante wetgeving of beleidsmatige aspecten die door de Taskforce *Relevante wetgeving en vergunningprocedures* aan EZK worden voorgelegd.
- EZK geeft gerichte voorlichting over de wettelijke procedures omtrent vergunningverlening.
- Waar mogelijk en passend, kan EZK voorstellen doen richting de Europese Commissie of de Tweede Kamer om (Europese) wet- en regelgeving aan te passen of nader aan te vullen ter bevordering van CCUS.
- De kennis en ervaring die EZK in samenwerking met de Taskforce *Relevante wetgeving en vergunningprocedures* wordt opgedaan worden toegepast in de ontwikkeling van breder CCUS-beleid.

ad 3. Financiering en publieke financieringsinstrumenten

- EZK zal waar nodig ondersteunen in de contacten met de Europese Commissie en andere nationale en Europese financieringsinstellingen,
- EZK is bereid aan de hand van de vragen van en geïnventariseerde knelpunten door de Taskforce *Financiering en publieke financieringsinstrumenten* het bestaande financiële instrumentarium tegen het licht houden. EZK zal daarbij ook bezien of wijziging of aanvulling van het bestaande instrumentarium of nieuw instrumentarium wenselijk is om CCUS te bevorderen.
- EZK zal kennis inbrengen van wet- en regelgeving omtrent staatssteun en meedenken over de mogelijkheden voor de ontwikkeling van mogelijke (financierings-)instrumenten waarmee het Porthos Project gerealiseerd kan worden, zonder dat EZK zich vooraf verbindt aan deze adviezen.
- De kennis en ervaring die EZK in samenwerking met de Taskforce *Financiering en publieke financieringsinstrumenten* wordt opgedaan worden toegepast in de ontwikkeling van breder CCUS-beleid.

VI. Werkwijze samenwerking EZK en Porthos Partners

Vanuit de Taskforces kunnen vraagstukken worden voorgelegd en vragen worden gesteld aan de contactpersonen van EZK. Indien nodig wordt een regulier overleg gepland om deze vraagstukken vanuit de Taskforces te bespreken met de contactpersonen van EZK.

Er is een high-leveloverleg tussen EZK en de Porthos-stuurgroep. Voor EZK nemen de directeuren-generaal van Energie, Telecom en Mededinging, en Bedrijfsleven en Innovatie van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat hieraan deel. Voor de Porthos Partners [pm]. Het high-level overleg vindt circa drie maal per jaar plaats, tenzij andere frequentie passend wordt geacht.

VII. Communicatie

Elke Porthos Partner verplicht zich al hetgeen hem bij de uitvoering van deze

overeenkomst ter kennis komt, en waarvan hij het (bedrijfs)vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs kan vermoeden, op generlei wijze bekend te maken aan derden tot [termijn pm] na de looptijd van de overeenkomst, behalve voor zover enig wettelijk voorschrift of uitspraak van de rechter hem tot bekendmaking verplicht.

De onderlinge gegevensverstrekking in de Taskforces mag niet leiden tot uitwisseling van concurrentiegevoelige informatie tussen concurrenten.

VIII. Aansprakelijkheid

1. Deze overeenkomst is niet in rechte afdwingbaar.
2. Geen van de Partijen zal aansprakelijk zijn of kunnen worden gesteld tegenover de andere Partijen voor enige directe of gevolgschade of verliezen welke ontstaan als een gevolg van de gesprekken die plaats vinden tussen Partijen in het kader van deze overeenkomst of het afbreken van deze gesprekken, tenzij die schade is te wijten aan de opzet of grove nalatigheid van een Partij.
3. Deze overeenkomst legt geen verplichting op aan Partijen om in een nadere overeenkomst te treden ten aanzien van de samenwerking onder deze overeenkomst.

IX. Geschillenbeslechting

In het geval van een geschil tussen Partijen tijdens de uitvoering van de samenwerkingsafspraken, wordt in het kader van het high-leveloverleg gezien of in der minne een oplossing van het geschil kan worden gevonden. Indien het minnelijk overleg niet binnen drie maanden leidt tot een oplossing van het geschil kunnen Partijen deze overeenkomst beëindigen met inachtneming van onderdeel X.

X. Looptijd

De afspraken in deze overeenkomst gelden van ondertekening door alle Partijen tot [pm concrete datum]. Verlenging van de looptijd is alleen mogelijk met instemming van alle Partijen.

Deze overeenkomst is geldig na ondertekening door de Partijen.

Een Partij kan zijn deelname aan de overeenkomst zonder gevolg van aansprakelijkheid te allen tijde eenzijdig beëindigen door middel van een schriftelijke berichtgeving aan de andere Partijen. Wanneer een Partij de overeenkomst opzegt, blijft de overeenkomst voor de overige Partijen in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten

XI. Wijziging

Deze overeenkomst kan schriftelijk worden gewijzigd of aangevuld indien alle Partijen hiermee instemmen.

XII. Overige bepalingen

- a. Deze overeenkomst weerhoudt de Partijen er niet van overeenkomsten aan te gaan met andere publieke of private organisaties, bedrijven of personen.

- b. Niets in deze overeenkomst verplicht de Porthos Partners tot het doen van een investering anders dan de in deze overeenkomst genoemde financiële en personele inzet.
- c. Op deze overeenkomst is uitsluitend Nederlands recht van toepassing.
- d. De afspraken van deze overeenkomst zullen in overeenstemming met het nationale recht en het recht van de Europese Unie worden uitgevoerd, in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technische normen en voorschriften.

Aldus overeengekomen en in [...] voud ondertekend,

Ondertekening;

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
namens deze:

Naam:

Positie:

Ondertekening:

Porthos Partners:

Havenbedrijf Rotterdam

Gasunie

EBN

Naam:

Naam:

Naam:

Positie:

Positie:

Positie:

Ondertekening:

Ondertekening:

Ondertekening:

10.2.g

10.2.g



10.2.g



Appendix A.

Beschrijving Taskforces

1. Taak van de Taskforces

De Taskforces zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de afspraken van de Porthos Partners opgenomen in de Intentieovereenkomst Rotterdam-CCUS. Zij stellen zelf een praktische werkwijze op inclusief een planning van de werkzaamheden en de op te leveren resultaten. EZK zal geen deel uitmaken van de Taskforces.

Elke Taskforce is gericht op:

- Het bevorderen van de samenwerking tussen de relevante stakeholders
- Het oplossen van obstakels voor de ontwikkeling van PorthosProject
- Het monitoren van de scope, voortgang en resultaten van de samenwerking in de Taskforce
- Het vastleggen van de voortgang en resultaten van de Taskforce in een notitie
- Het monitoren en managen van relevante externe ontwikkelingen

De deelnemers van de Taskforces committeren zich aan:

- Het deelnemen aan alle bijeenkomsten of bij ontstentenis het regelen van een vervanger
- Het proactief meedenken over de ontwikkeling van Project Porthos rekening houdend met hun rol zoals omschreven in de Intentieovereenkomst Rotterdam Porthos
- Het onderling delen van alle relevante communicatie en informatie met andere deelnemers van de Taskforce zoveel als mogelijk en rekening houdend met onderdeel III van de Intentieovereenkomst Rotterdam-CCUS
- Het bewaken van de voortgang van de werkzaamheden van de Taskforce
- Het bewaken van de afstemming met de andere Taskforces

De deelnemers van de Taskforces kunnen rekenen op:

- Volledige en tijdige informatieverstrekking door de andere deelnemers
- Redelijke tijd voor het bepalen van standpunten
- Goede beschikbaarheid en bereikbaarheid van andere deelnemers

2. Bijeenkomsten van de Taskforce

De Taskforces komen tweewekelijks bijeen op een hiervoor aangewezen locatie. Voor het houden van een bijeenkomst wordt een minimum aantal van x deelnemers gehanteerd.

Per Taskforce wordt een verslag bijgehouden van de gevoerde discussies. Hiervoor wordt per werkgroep een secretaris aangewezen. Hieronder vallen ook het circuleren van een agenda en eventuele ondersteunende documenten en notities.

Indien nodig worden er extra bijeenkomsten georganiseerd over bepaalde onderwerpen.

3. Communicatie

Over de voortgang van en de behaalde resultaten van de Taskforces en de samenwerking tussen Taskforces en EZK wordt zoveel mogelijk transparant gecommuniceerd door Partijen richting andere stakeholders, zoals de Tweede Kamer, medeoverheden, en natuur- en milieuorganisaties.

a. Beschrijving Taskforce SOM/COM

Doelstelling

Ontwikkeling, uitvoering en coördinatie van een gezamenlijke communicatiestrategie, waaronder eenduidige berichtgeving, en strategisch omgevingsmanagement ten behoeve van het Porthos Project

Aanpak

Ontwikkelen van een gezamenlijk SOM/COM plan voor het Porthos Project, waaronder proactieve communicatie inclusief woordvoering en bijbehorend mediamateriaal, stakeholder engagement en issue management

Samenstelling

HbR (naam & functie deelnemende persoon)

Gasunie (naam & functie deelnemende persoon)

EBN (naam & functie deelnemende persoon)

10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)

10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)

(naam & functie deelnemende persoon)

10.2 (naam & functie deelnemende persoon)

10.2.g (naam & functie deelnemende persoon))

Optioneel: 10.2.g

Budget

In kind bijdrage in de vorm van een deelnemer die door aan de Taskforce deelnemende Partij beschikbaar wordt gesteld

Een financiële bijdrage door elke aan de Taskforce deelnemende Partij bedoeld voor (onvoorziene) uitgaven gedurende 2018. Voorstel: 10.2.g

b. Beschrijving Taskforce Relevante wetgeving en vergunningenprocedures

Doelstelling

Verkenning van de knelpunten en vraagpunten met betrekking tot het wettelijk kader voor CCUS in het algemeen, voor CCUS in het Rotterdamse havengebied en het Porthos Project. Oplossingsrichtingen om de voor het Porthos Project benodigde vergunningen te kunnen bevorderen voor zover dit strookt met de vergunningenprocedures.

Inventariseren van mogelijke wenselijke aanvullingen op bestaand wettelijk kader om de uitvoering en realisatie van CCUS in Nederland waar nodig te kunnen bevorderen.

Aanpak

Het opstellen van een analyse en een inventarisatie van mogelijke oplossingsrichtingen aan de hand van de onderdelen opgenomen in de doelstelling.

Samenstelling

HbR (naam & functie deelnemende persoon)
Gasunie (naam & functie deelnemende persoon)
EBN (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g naam & functie deelnemende persoon)
(naam & functie deelnemende persoon)
10.2 (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)

Optioneel: 10.2.g

Budget

In kind bijdrage in de vorm van een deelnemer die door aan de Taskforce deelnemende Partij beschikbaar wordt gesteld

Een financiële bijdrage door elke aan de Taskforce deelnemende Partij voor (onvoorziene) uitgaven gedurende 2018. Voorstel: 10.2.g

c. Beschrijving Taskforce Financiering en publieke financieringsinstrumenten

Doelstelling

Verkenning van bestaande en relevante financieringsinstrumenten en de vereisten die daaraan worden gesteld voor het mogelijk maken van een positieve investeringsbeslissing voor het Porthos Project. Dit omvat zowel instrumenten van de Nederlandse overheden als van Europese Unie.

Aanpak

Gedeeld inzicht creëren in de opbouw en inrichting van de business case en financieringsbehoefte van het Porthos Project voor zover relevant voor publieke financieringsinstrumenten, bij voorkeur door sessies met zoveel mogelijk relevante betrokkenen zowel op nationaal als Europees niveau. Analyseren welke financieringsinstrumenten het best aansluiten op de behoefte van het Porthos Project en CCUS-projecten in het algemeen.

Samenstelling Taskforce

HbR (naam & functie deelnemende persoon)
Gasunie (naam & functie deelnemende persoon)
EBN (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g naam & functie deelnemende persoon)
(naam & functie deelnemende persoon)
10.2 (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon))

Optioneel: 10.2.g

Voor gerichte acties in Brussel ondersteuning van Brusselse vertegenwoordiging
Gasunie, HbR, 10.2.g (?)

Budget

In kind bijdrage in de vorm van een deelnemer die door aan de Taskforce deelnemende
Partij beschikbaar wordt gesteld

Een financiële bijdrage door elke aan de Taskforce deelnemende Partij bedoeld voor
(onvoorziene) uitgaven gedurende 2018. Voorstel: 10.2.g

Van: [redacted]@gasunie.nl>
Verzonden: vrijdag 2 februari 2018 14:40
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Concept intentieovereenkomst reactie EZK versie 20180202

Hoi [redacted]

Dank voor de feedback.

Wij verwerken jullie commentaar en sturen het stuk maandagochtend naar de andere partijen. Ervanuit gaande dat we binnen een week feedback van hen ontvangen kunnen we het stuk vervolgens weer naar jullie terugkoppelen.

Het lijkt me goed dat we dan even de balans opmaken en kijken of en wat er nog belangrijke openstaande punten zijn waar we duidelijkheid over moeten hebben. We hebben dan nog ruim een week om dat te doen zodat we 20 februari halen.

Is dat voor jullie een acceptabel pad?

Groet,

Met vriendelijke groet

[redacted]
 Government Affairs Advisor

E: [redacted]@gasunie.nl
M: +31 6 [redacted]



Van: [redacted]@minez.nl]
Verzonden: vrijdag 2 februari 2018 14:05
Aan: [redacted]
Onderwerp: Concept intentieovereenkomst reactie EZK versie 20180202

Hoi [redacted]

In de bijlage de versie waarover de juristen hier nogmaals overheen zijn gegaan. In deze versie zijn ook meer opmerkingen verwerkt en eruit gehaald, en daarmee hopelijk wat duidelijker. Als je vragen hebt, kan je ze uiteraard stellen.

Kan je aangeven hoe jullie richting het topperleg van 20 februari het tijdspad van de intentieverklaring zien?

Goed weekend

Groet

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

This communication is intended only for use by the addressee. It may contain confidential or privileged information. If you receive this communication unintentionally, please let us know by reply immediately. N.V. Nederlandse Gasunie does not guarantee that the information sent with this E-mail is correct and does not accept any liability for damages related thereto.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@gasunie.nl>
Verzonden: woensdag 24 januari 2018 15:10
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]@minienm.nl'; [REDACTED]
Onderwerp: communicatie porthos

Hoi [REDACTED]

Momenteel zijn we met het Porthosteam bezig het rapport over de haalbaarheid van Porthos af te ronden.

Hierbij maken we ook een concept statement cq. summary voor publieke communicatie.

Gezien de timing van e.e.a. en jullie toekomstige communicatie over CCS, de routekaart en het EBN-Gasunierapport, leek het ons handig om hierover even afstemming met jullie te zoeken.

Bijvoorbeeld in de week van 5 februari. Denk je dat het mogelijk is om ergens rond die tijd te overleggen waarbij dan iemand van jullie communicatieafdeling meekijkt? Van onze zijde zou [REDACTED] (cc) primair meekijken.

Groeten,
[REDACTED]

This communication is intended only for use by the addressee. It may contain confidential or privileged information. If you receive this communication unintentionally, please let us know by reply immediately. N.V. Nederlandse Gasunie does not guarantee that the information sent with this E-mail is correct and does not accept any liability for damages related thereto.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@gasunie.nl>
Verzonden: dinsdag 16 januari 2018 16:09
Aan: [REDACTED]@minienm.nl'
CC: 10.2.g [REDACTED]@darel.nl); [REDACTED]
[REDACTED]@portofrotterdam.com)
Onderwerp: concept Rotterdam-CCUS intentieovereenkomst
Bijlagen: concept Rotterdam-CCUS intentieovereenkomst 16-1-2018.docx

Hoi [REDACTED]
Hierbij de conceptintentieovereenkomst, ter bespreking voor a.s. maandag om 16.00 uur.
Van onze zijde zullen in ieder geval Jeroen en ik aanwezig zijn.
We zijn benieuwd naar jullie input!
Groet,
[REDACTED]

This communication is intended only for use by the addressee. It may contain confidential or privileged information. If you receive this communication unintentionally, please let us know by reply immediately. N.V. Nederlandse Gasunie does not guarantee that the information sent with this E-mail is correct and does not accept any liability for damages related thereto.

Intentieovereenkomst Rotterdam-CCUS

Deze *intentieovereenkomst* is gesloten op x-2-2018 door x, x en x (hierna: de "**Partijen**"), met het doel om de verschillende ambities en doelstellingen te realiseren met betrekking tot de ontwikkeling van CO₂-afvang, -gebruik en -opslag in het Rotterdamse havengebied ("**CCUS**").

Overwegende dat:

- CCUS één van de manieren is om de CO₂-emissies terug te dringen en nationaal en internationaal (o.a. IPCC, IEA, PBL, McKinsey) als een belangrijk instrument wordt gezien om tijdig de klimaatafspraken van Parijs te realiseren;
- De Nederlandse regering in haar regeerakkoord de ambitie heeft uitgesproken om de CO₂-emissies in 2030 met 49% te verminderen, wat een reductie betekent van 54 mln ton per jaar (Mtpa), waarvan een aanzienlijk deel (20 Mtpa) zou kunnen worden gerealiseerd door middel van CCUS;
- De komende maanden gestreefd wordt naar het sluiten van een Klimaat- en Energieakkoord en CO₂-emissiereductie in de industrie hierin een belangrijke rol zal spelen;
- Industriële partijen, in het bijzonder olieraffinaderijen, staalfabrieken, en chemische industrie, met CCUS de mogelijkheid krijgen om de CO₂-emissie te verminderen in de periode dat ze de transitie naar biobased, hernieuwbaar of circulair maken;
- Vergeleken met andere locaties in Europa de omstandigheden om in Nederland CCUS toe te passen uniek positief zijn, vanwege de combinatie van een grote concentratie van industrie (CO₂ emissies) in Rotterdam, en van relatief dichtbij gelegen uitgeproduceerde gasvelden onder de Noordzee;
- CCUS op diverse plaatsen in de wereld al jarenlang succesvol wordt toegepast;
- Het maken van een praktisch begin van CCUS implementatie op schaal wenselijk is om de basis te leggen voor grootschalige toepassing op termijn, de levering van een significante bijdrage aan de Nederlandse klimaatdoelstellingen, en voor het opbouwen van kennis, kunde, een noodzakelijk wettelijk kader, en financiële instrumenten rond CCUS
- De Porthos Partijen onder een samenwerkingsverband een studie hebben uitgevoerd naar de mogelijkheid om in het Rotterdamse havengebied een basisinfrastructuur voor CCUS te realiseren (Porthos Project). Uit deze studie de volgende conclusies zijn getrokken:
 - dat de jaarlijks af te vangen volumes aanzienlijk kunnen zijn 10.2.g
 - dat deelname van meerdere leveranciers essentieel zal zijn om dit te bereiken;
 - dat de investeringskosten enkele honderden miljoenen euro's bedragen;
 - dat de kosten per ton opgeslagen CO₂ voor deze volumes aantrekkelijk zijn;
 - dat de geambieerde startdatum (2020) een helder wettelijk kader vereist en hulp bij het verkrijgen van de benodigde vergunningen;
 - dat er op dit moment geen commerciële businesscase is voor CCUS toepassing door emitters en er aanvullende maatregelen benodigd zijn om een positieve investeringsbeslissing te kunnen nemen voor CCUS;
- dat CCUS implementatie met voorbehoud van de hieronder genoemde voorwaarden in principe projectwaardig is

- Partijen voornemens zijn om de implementatie van CCUS in Rotterdam te bespoedigen en hiermee zo snel mogelijk een significante bijdrage te leveren aan het behalen van de Nederlandse CO₂-emissiereductiedoelstellingen;

Komen het volgende overeen:

Doel

Partijen zullen naar beste vermogen samenwerken om de noodzakelijke kaders te bepalen op basis waarvan een positieve investeringsbeslissing kan worden genomen voor de ontwikkeling van CCUS in het Rotterdamse havengebied, in lijn met de planning van het Porthos-project.

Verplichtingen voor de Partijen

Partijen komen overeen om naar beste kunnen bij te dragen aan een constructieve samenwerking en om financiële en personele inzet te leveren ten behoeve van de volgende activiteiten. Deze overeenkomst legt geen verplichting op aan Partijen om in een nadere overeenkomst te treden ten aanzien van de samenwerking onder deze overeenkomst.

Activiteiten

De activiteiten binnen de overeenkomst omvatten tenminste het uitwerken van:

- a. de principes waaronder, en mogelijk de instrumenten waarmee, Partijen kunnen komen tot overeenstemming over eenieders bijdrage om het mogelijk te maken een positieve investeringsbeslissing te nemen voor CCUS in deze opstartfase;
- b. de mogelijkheden om subsidies en/of financiering van derden (bijvoorbeeld Europese Commissie, EIB, overige banken) voor CCUS implementatie te verkrijgen ;
- c. (de condities voor) de vereiste samenwerkingsverbanden en contracten tussen Partijen ;
- d. gecoördineerde externe communicatie en stakeholder omgevingsmanagement ter verkrijging van maatschappelijk en politiek draagvlak ;
- e. verdieping en transparantie in de kosten van afvang, compressie, purificatie, transport, en opslag in het havengebied Rotterdam ;
- f. verkrijging van de benodigde vergunningen en uitwerken van benodigdheden voor wettelijk kader (zoals condities rond de lange-termijn aansprakelijkheid voor de opgeslagen CO₂);
- g. verdere ontwikkeling van aangeleverde CO₂ volumes voor 2^e fase, regionaal, en (inter-) nationaal;
- h. ontwikkeling van opties en testprojecten voor nuttig hergebruik van CO₂;
- i. het leggen van de basis voor een "CCUS kennisinstituut Nederland" voor export van kennis en kunde;

Hierbij worden verder tenminste de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- a. De Partijen zullen een redelijke bijdrage leveren aan het mogelijk maken van de uitrol van CCUS in het Rotterdamse havengebied (streven naar een eerlijke en transparante lastenverdeling);
- b. Gebruik van toekomstige infrastructuur voor CCUS is toegankelijk voor alle industriële partijen binnen het Rotterdamse havengebied die CO₂ van hun

- installaties wensen af te vangen voor transport, hergebruik, en/of permanente opslag, en die geen redelijk (duurzaam) alternatief voorhanden hebben;
- c. De condities voor participatie zijn erop gericht i) om partijen te bewegen direct deel te nemen vanaf de opstartfase, en ii) overheidsbijdragen in tijd te limiteren (deze dienen alleen ter bespoediging van de uitrol)
 - d. Open dialoog met NGO's en andere maatschappelijke organisaties wordt te allen tijde proactief gefaciliteerd ten behoeve van het maatschappelijk draagvlak

De activiteiten worden uitgevoerd in drie Taskforces, beschreven in Appendix A.

Middelen

De Partijen streven ernaar om vóór aanvang van de activiteiten de benodigde middelen (financieel, administratief en personeel) te definiëren en afspraken te maken m.b.t. eenieders bijdrage.

Communicatie

Actieve communicatie richting doelgroepen vindt plaats op basis van een communicatiekalender met input van alle betrokken Partijen. Inhoud en vorm van de communicatie kan daarmee tijdig worden afgestemd en goedgekeurd door partijen. Ad-hoc vragen van media en andere doelgroepen kunnen door aangewezen woordvoerders worden afgehandeld binnen de kaders van bestaand en goedgekeurd communicatiemateriaal. Voor zover geen vertrouwelijke zaken in het geding zijn, wordt open en transparante communicatie zoveel mogelijk nagestreefd.

Aansprakelijkheid

Geen van de partijen zal aansprakelijk zijn tegenover de andere partijen voor enige directe of gevolgschade of verliezen welke ontstaan als een gevolg van de gesprekken die plaats vinden tussen partijen of het afbreken van deze gesprekken, tenzij die schade is te wijten aan de opzet of grove nalatigheid van een partij.

Geschillenbeslechting

In het geval van een geschil tussen Partijen tijdens de uitvoering van de activiteiten binnen de overeenkomst, wordt er een geschillenbeslechtingsoverleg gevoerd door bestuursleden van de betrokken Partijen. De Partijen komen overeen dat de uitkomst van dit overleg definitief is.

Termijn

De afspraken in deze overeenkomst gelden van x-2-2018 tot aan het moment van een investeringsbeslissing voor de ontwikkeling van CCUS in het Rotterdamse havengebied. Verlenging van de termijn is alleen mogelijk met instemming van alle Partijen.

Wijziging

Deze overeenkomst kan schriftelijk worden gewijzigd of aangevuld indien de wijziging wordt gesteund door alle Partijen.

Overige voorwaarden

- a. Elke Partij draagt constructief en gestructureerd bij aan de doelstelling van de overeenkomst.

- b. Deze overeenkomst weerhoudt de Partijen er niet van overeenkomsten aan te gaan met andere publieke of private partijen, organisaties of personen.
- c. Niets in deze overeenkomst de Partijen verplicht tot het doen van een investering anders dan de in deze overeenkomst genoemde financiële en personele inzet.
- d. Deze overeenkomst is geldig na ondertekening door de Partijen.
- e. Een Partij kan zijn deelname aan de overeenkomst zonder gevolg van aansprakelijkheid eenzijdig stopzetten door middel van een schriftelijke berichtgeving aan de andere Partijen.
- f. Iedere partij draagt ten alle tijden haar eigen kosten en uitgaven in verband met de gesprekken die tussen de partijen plaats vinden, alsmede ten aanzien van enige andere verplichtingen die voor partijen mochten voortvloeien uit de afspraken zoals opgenomen in deze overeenkomst.

De volgende Partijen steunen de doelstelling van deze intentieovereenkomst:

Ondertekening;

Overheid:

Ministerie van EZK

Naam:

Positie:

Ondertekening:

Netwerkpartijen:

Havenbedrijf Rotterdam

Gasunie

EBN

Naam:

Naam:

Naam:

Positie:

Positie:

Positie:

Ondertekening:

Ondertekening:

Ondertekening:

10.2.g



10.2.g



Appendix A.

Beschrijving task forces

Achtergrond

Het regeerakkoord bevat een grote ambitie op het gebied van afvang, hergebruik en opslag van CO₂ (CCUS). Om tot gedeelde uitgangspunten te komen voor CCUS wordt momenteel een routekaart geschreven met input van verschillende stakeholders. Parallel hieraan wordt ook al door verschillende partijen aan verschillende concrete CCUS-projecten gewerkt (bijv. Porthos). Voor de zomer moet er een nieuw Klimaatakkoord worden gesloten waarin ook CCUS een plek zal moeten krijgen. Om de condities en randvoorwaarden voor opname in het Klimaatakkoord verder uit te werken, worden drie task forces gevormd bestaande uit de Partijen die CCUS in het Rotterdamse havengebied kunnen ontwikkelen, te weten:

Task force SOM/COM

Taak: gecoördineerde uitvoering van strategisch omgevingsmanagement en communicatie ten aanzien van CCUS in het Rotterdamse havengebied

Task Force Financiering en instrumenten

Taak: ontwikkeling van Nederlandse financieringsinstrumenten voor het mogelijk maken van een positieve investeringsbeslissing voor CCUS en uitwerking van de Europese subsidiemogelijkheden

Task Force Regelgeving & Vergunningen

Taak: Uitwerken en zonodig aanpassen van het wettelijk kader en uitwerking van het benodigde vergunningstraject en verkrijgen van de benodigde vergunningen

4. Rollen en verantwoordelijkheden

De Taskforces zijn verantwoordelijk voor:

- Het bevorderen van de samenwerking tussen stakeholders
- Het oplossen van obstakels tot de uitrol van CCUS
- Het monitoren van de scope, voortgang en resultaten
- Het vastleggen van de voortgang in een notitie
- Het monitoren en managen van relevante externe ontwikkelingen

De deelnemers van de Taskforces committeren zich aan:

- Het deelnemen aan alle bijeenkomsten of regelen van een vervanger
- Het proactief meedenken over toepassing van CCUS
- Het delen van alle relevante communicatie en informatie met andere deelnemers
- Het bewaken van de voortgang van de werkgroep
- Het bewaken van de afstemming met de andere werkgroepen

De deelnemers van de Taskforces kunnen rekenen op:

- Volledige en tijdige informatieverstrekking door de andere deelnemers
- Redelijke tijd voor het bepalen van standpunten
- Open en eerlijke discussies zonder verborgen agenda's
- Goede beschikbaarheid en bereikbaarheid van andere deelnemers

De Partijen nemen allen deel aan de Taskforces. Per werkgroep wordt een voorzitter aangewezen. De werkgroepen rapporteren aan de bestaande Porthos-stuurgroep en het high-leveloverleg dat maandelijks wordt voortgezet.

5. Bijeenkomsten

De werkgroepen komen tweewekelijks bijeen op een hiervoor aangewezen locatie. Voor het houden van een bijeenkomst wordt een minimum aantal van x deelnemers gehanteerd.

Besluiten worden zoveel mogelijk op basis van consensus gemaakt. Bij gebrek aan consensus kan een onderwerp indien nodig worden geagendeerd voor het high-leveloverleg.

Per werkgroep wordt verslag bijgehouden van de gevoerde discussies. Hiervoor wordt per werkgroep een secretaris aangewezen. Hieronder vallen ook het circuleren van een agenda en eventuele ondersteunende documenten en notities.

Indien nodig worden er extra bijeenkomsten georganiseerd over bepaalde onderwerpen.

6. Communicatie

Over de voortgang van de werkgroepen wordt transparant gecommuniceerd richting andere stakeholders, zoals politieke partijen, lagere overheden, en natuur- en milieuorganisaties.

7. Planning

Werkgroepen zijn effectief vanaf datum invoegen en lopen door tot het moment van een investeringsbeslissing of tot de deelnemende Partijen gezamenlijk besluiten tot beëindiging.

Beschrijving task force Financiering en instrumenten

Doelstelling

Uitwerking van realistische financieringsinstrumenten voor het mogelijk maken van een positieve investeringsbeslissing voor CCUS. Dit omvat zowel instrumenten van NL als van EU overheid en zowel subsidie als andere (intelligente) financieringsmogelijkheden.

Aanpak

Gedeeld inzicht creëren in opbouw business case en financieringsbehoefte, bij voorkeur door sessies met alle betrokken partijen (dus NL en EU bij elkaar).

- Analyseren welke financieringsinstrumenten het best aansluiten op de behoefte.
- Verder concretiseren en onderbouwen exacte bedrag(en) financieringsbehoefte.
- Voorstel uitwerken voor financiering door NL overheid en door EU, dat gepresenteerd kan worden aan de Minister van EZK en DG's/Commissarissen EU.

Samenstelling

HbR (naam & functie deelnemende persoon)
Gasunie (naam & functie deelnemende persoon)
EBN (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
(naam & functie deelnemende persoon)
10.2. (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
MinEZK (naam & functie deelnemende persoon)

Optioneel: 10.2.g

Voor gerichte acties in Brussel ondersteuning van Brusselse vertegenwoordiging
Gasunie, HbR, 10.2.g

Planning

De werkgroep loopt tenminste door tot het moment van een investeringsbeslissing, en mogelijk langer in het geval van verdere noodzakelijke afhandeling van bijvoorbeeld trajecten voor vergunningsverlening.

Budget

In kind bijdrage in de vorm van deelnemend personeel voor de werkgroep
Een financiële bijdrage door elke partij anders dan EZK bedoeld voor (onvoorziene) uitgaven gedurende 2018. Voorstel: 10.2.g

Beschrijving task force Regelgeving & Vergunningen

Doelstelling

Uitwerken van het noodzakelijke aanvullende wettelijke kader voor CCUS in het Rotterdamse havengebied. Realiseren van de benodigde vergunningen voor Porthos, en van aanvullingen op bestaand wettelijk kader voor uitvoering van CCUS in Nederland, waar nodig.

Aanpak

Het uitwerken van voorstellen voor noodzakelijke regelgeving ten aanzien van CCUS en het aanvragen van vergunningen. Onder noodzakelijke regelgeving valt bijvoorbeeld het uitwerken van wettelijke aansprakelijkheden ten aanzien van CCUS.

Samenstelling

HbR (naam & functie deelnemende persoon)
Gasunie (naam & functie deelnemende persoon)
EBN (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
10. (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
MinEZK (naam & functie deelnemende persoon)

Optioneel: 10.2.g

Planning

De werkgroep loopt tenminste door tot het moment van een investeringsbeslissing, en mogelijk langer in het geval van verdere noodzakelijke afhandeling van bijvoorbeeld trajecten voor vergunningsverlening.

Budget

In kind bijdrage in de vorm van deelnemend personeel voor de werkgroep
Een financiële bijdrage door elke partij anders dan EZK bedoeld voor (onvoorziene) uitgaven gedurende 2018. Voorstel: 10.2.g

Beschrijving task force SOM/COM

Doelstelling

Ontwikkeling, uitvoering en coördinatie van gezamenlijke communicatie, waaronder eenduidige berichtgeving, en strategisch omgevingsmanagement.

Aanpak

Ontwikkelen van een gezamenlijk SOM/COM plan voor het Porthos-project, waaronder proactieve communicatie inclusief woordvoering en bijbehorend mediamateriaal, stakeholder engagement en issue management

Samenstelling

HbR (naam & functie deelnemende persoon)
Gasunie (naam & functie deelnemende persoon)
EBN (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
10.2.g (naam & functie deelnemende persoon)
MinEZK (naam & functie deelnemende persoon)

Optioneel: 10.2.g

Planning

Fase 1: SOM/COM primair gericht op de vorming van het Klimaatakkoord
Fase 2: SOM/COM primair gericht op de voorbereiding van een investeringsbeslissing

Budget

In kind bijdrage in de vorm van deelnemend personeel voor de werkgroep
Een financiële bijdrage door elke partij anders dan EZK bedoeld voor (onvoorziene) uitgaven gedurende 2018. Voorstel: 10.2.g

[REDACTED]

Van: 10.2.g
Verzonden: dinsdag 19 december 2017 17:16
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Mogelijke input voor notulen DG/CEO overleg
Bijlagen: Input voor verslag CCS toptoverleg sector en overheid 11-12-2017.docx

[REDACTED]

EZ heeft het verslag opgesteld van het vorige overleg in augustus, en vervolgens met mij/netwerkpartijen afgestemd. Dit lijkt mij ook voor het verslag van 11/12 de juiste procedure. Wellicht kunnen de notities die ik direct na 't overleg heb gemaakt (hierbij aangehecht) jou van dienst zijn als input voor jullie versie, aangenomen dat ze inderdaad ook reflecteren wat jij gehoord hebt.

Vr.gr.
[REDACTED]

Verslag/afspraken PORTHOS overleg

Datum: 11 december 2017

Locatie: Den Haag, Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Aanwezig: Sandor Gaastra (EZK), Bertholt Leeftink (EZK), [redacted] (HbR), [redacted]
 10.2.g [redacted]
 10.2.g [redacted] (Gasunie), [redacted] (EBN), [redacted]
 10.2.g [redacted]

Hoofdpunten

- PORTHOS presenteert de voortgang van het project sinds de vorige bijeenkomst op 31 augustus 2017. Verwacht wordt dat eind januari de haalbaarheidsstudie van het project kan worden afgerond. Dan moet door deelnemende partijen worden besloten om toe te werken naar finale investeringsbeslissing (FID).
- PORTHOS geeft aan graag toe te werken naar het sluiten van een "akkoord" omdat dit nodig is om de volgende fase van het project in te gaan.
- EZK geeft aan dat er toegewerkt wordt naar het sluiten van een Klimaataakkoord (op hoofdlijnen) rond de zomer van 2018. Onder dit akkoord zal er een "industrietafel" komen waarbij er met de industrie afspraken gemaakt zullen worden over de verduurzaming van deze sector. CCS zal hier onderdeel van zijn.
- Parallel aan de onderhandelingen van het Klimaataakkoord kan worden doorgewerkt aan het PORTHOS project, maar er kan geen akkoord worden gesloten voorafgaand aan het Klimaataakkoord.
- Wel geeft EZK duidelijk aan dat het PORTHOS project belangrijk zal zijn en dat we richting een overeenkomst kunnen toewerken, afhankelijk van de timing van het Klimaataakkoord.
- Voorwaarde voor bijdrage vanuit de overheid zijn o.a. meer inzicht in de kosten en verder zal kosten-efficiency een belangrijk uitgangspunt vormen. Het PORTHOS project zal worden vergeleken met andere CO2 reducerende opties.
- Communicatie en draagvlak zijn belangrijk. Het betrekken van ENGO's in vroeg stadium is hierbij essentieel. Ook is het van belang dat er vanuit de industrie een eenduidig geluid komt.

Afspraken

- Parallel aan de organisatie van het Klimaataakkoord zal er voortgang worden gemaakt met het PORTHOS project.
- De partijen streven ernaar hun bijdragen aan projectontwikkeling tijdens het volgende Topoverleg vast te leggen middels instemming met een overeenkomst of werkafspraken.
- Afsproken wordt om een volgend Topoverleg te plannen voor eind januari.
- Dan dient het volgende duidelijk te zijn:
 - de planning voor 2018,
 - het doel en de inhoud van de werkgroepen,
 - de tekst van een mogelijke overeenkomst.
- De partijen blijven contact houden met ngo's voor hun betrokkenheid om maatschappelijk draagvlak voor CCUS te borgen.

Verslag CCS-topoverleg inzake Project PORTHOS (Port of Rotterdam CO₂ Transport Hub and Offshore Storage)

Locatie: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Datum, tijd: 11 december 2017, 8:30-10:00 uur

Aanwezig: - (HbR), (Gasunie), (EBN)

10.2.g

- Sandor Gaastra, Bertholt Leeftink, (allen EZK) (namens de Rijksoverheid).

Verslag

- Sandor Gaastra opent het overleg en geeft een korte toelichting op de recente ontwikkelingen m.b.t. CCS in het regeerakkoord en de volgende stappen m.b.t. het Energie Akkoord. Geeft aan dat EZK's planning is om vóór de zomer van '18 een Energie Akkoord op hoofdlijnen te hebben
- presenteert namens HbR, Gasunie, en EBN de voortgang m.b.t. de studie naar de haalbaarheid van project PORTHOS, d.w.z. de uitkomsten en inzichten sinds het vorige overleg op 31 augustus j.l., de voorlopige conclusies met indicatie van de benodigde bijdrage van deelnemende partijen, en een voorstel m.b.t. de wijze waarop partijen commitment kunnen tonen in de volgende fase; een "CCUS Overeenkomst" en participatie in werkgroepen
- EZK herkent aanzienlijke voortgang van het project sinds vorig overleg
- 10.2.g

Partijen stemmen in met;

- de noodzaak om parallel aan de besprekingen m.b.t. het Energie Akkoord voortgang te blijven maken met het PORTHOS project, verder uit te werken wat nodig is ;
- werken naar een gezamenlijke "CCUS Overeenstemming", als voorgesteld, de minister moet wel de politieke ruimte nog verkrijgen hebben om zo'n overeenstemming te kunnen ondertekenen ;
- opzetten van de voorgestelde "task forces", het project team zal daarbij allereerst duidelijker aangeven wat deze werkgroepen moeten bereiken, in welke tijdspanne, en hoe ze bemensd, en gefinancierd worden. EZK zal waar wenselijk deelnemen in de werkgroepen.

Vervolgafspraken

- Afgesproken wordt om een volgend Topoverleg te plannen eind januari, dan duidelijkheid te verschaffen over de planning voor 2018, doel en inhoud van de werkgroepen, en de tekst van de "CCUS overeenkomst"
- De partijen streven ernaar hun commitment bij dit overleg vast te leggen middels instemming met de "CCUS overeenkomst"
- De partijen blijven contact houden met ngo's voor hun betrokkenheid om maatschappelijk draagvlak voor CCUS te borgen.

Port of Rotterdam CO₂ Transport Hub & Offshore Storage ("PORTHOS")

Presentatie voor DG/CEO overleg inzake CCUS
Ministerie EZK, Den Haag, 11 december 2017

Port of
Rotterdam

gasunie

ebn

Met support van

DAREL

Inhoud

Presentatie over de voortgang in de ontwikkeling van project PORTHOS;

- Uitkomsten en inzichten sinds vorig Topoverleg op 31 augustus j.l.
- Voorlopige conclusies
- Indicatie van de benodigde bijdrage van deelnemende partijen, in het bijzonder ministeriële ondersteuning
- Naar een “Rotterdam CCUS Akkoord” en commitment van partijen

PORTHOS concept; open backbone T&S systeem

10.2.g



Regeerakkoord Rutte III is helder....

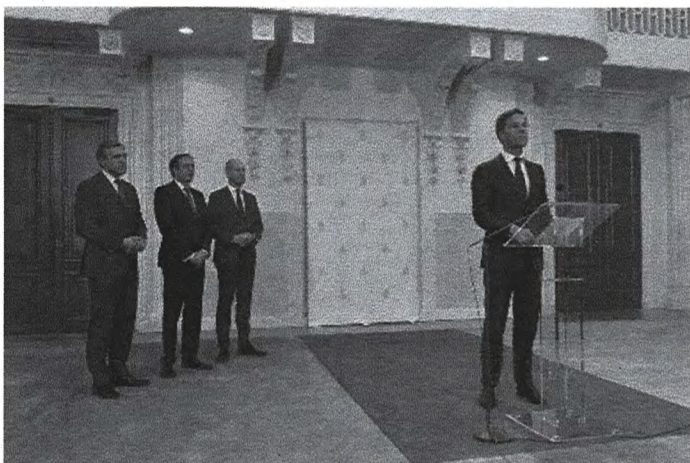
-49% CO₂ reductie in 2030, o.a. met 20 Mton/y CCS

...in lijn met een Europees Klimaatakkoord...

-20% in 2020

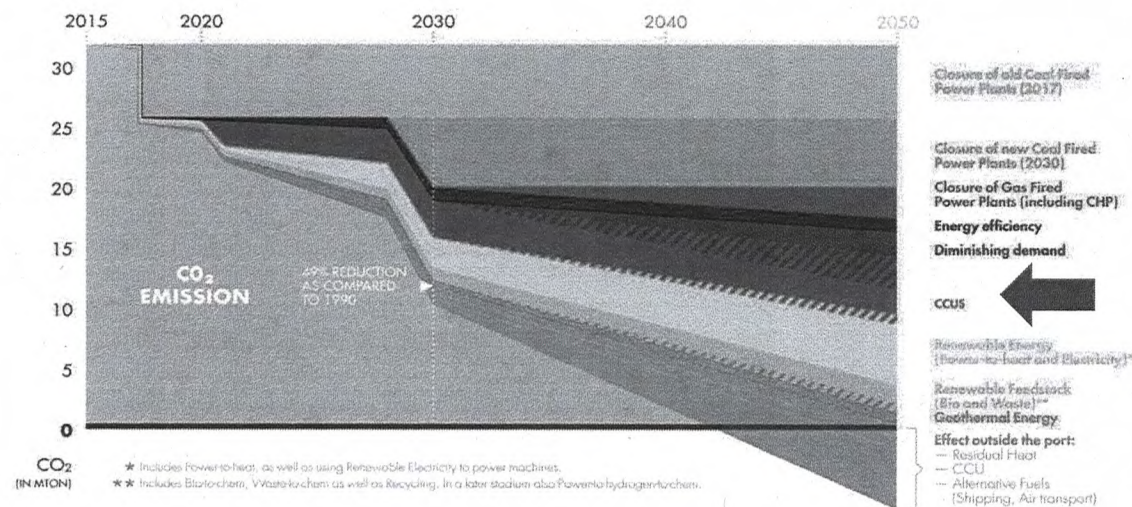
...en het Energieakkoord;

-80% in 2050



&

**CCUS is van wezenlijk belang voor
CO₂ reductie ambitie in Rotterdam**



gasunie

ebn

PORTHOS – unieke kans

- Levering van aanzienlijke bijdrage van 10.2.g in het behalen van de Nederlandse CO₂ emissie reductie doelstellingen, tegen relatief lage eenheidskosten

10.2.g

- Versteving van de internationale concurrentiepositie van de Haven Rotterdam d.m.v. aanbieding van een CCUS netwerk en emissie reducties voor bedrijven in het havengebied
- Kennis en ervaring in het aanleggen en opereren van een CO₂ afvang, transport, en opslagnetwerk, met mogelijkheden voor kennis export naar andere industriële complexen (China)

Er is een projectwaardig plan

Haalbaar..

- + Technisch haalbaar project
- + T&S tarief binnen range augustus: 10.2.g
- + Totaal CCS kosten competitief met alternatieven: 10.2.g
- + Industriële partijen willen graag meedoen, onder voorwaarden
- + CO₂ volumes zijn beschikbaar vanaf 10.2.g
- + Subsidie mogelijkheden nationaal en Europees
- + Opslagvergunning P18-4 aanwezig en haalbaar voor P18-2 o.b.v. EU CCS Directive

Maar

- ~ Basis voor investeringsbesluit ontbreekt
- ~ Onzekerheid wettelijk kader
- ~ Geen business case o.b.v. ETS prijs alleen
- ~ Subsidies zijn nodig

10.2.g

- ~ Maatschappelijk draagvlak kwetsbaar, en afhankelijk van inrichting subsidies (bijv. niet ten koste van duurzame energie)
- ~ Vergunningstraject langdurig, en lange looptijden in planning

CO₂ emissies in het Havengebied

- Bijna de helft van de emissies van het Havengebied zijn afkomstig van (meest kolen-) electriciteitsopwekking
- De volumes die in aanmerking komen voor afvang, transport en opslag zijn 10.2.g van de totale uitstoot in het Havengebied
- Scenario 1 gaat uit van het gedeelte dat partijen zouden kunnen leveren voor PORTHOS start-up fase

10.2.g

Transport & Storage (T&S) project economics

10.2.g

Sluiting business cases met subsidies en minimum CO₂ prijs

10.2.g

Maatschappelijk draagvlak en project voortgang

- Maatschappelijk draagvlak is belangrijk voor CCS projecten (lessen Barendrecht, Noord Nederland en ROAD). De ontwikkeling van een project kan niet zonder gedragen overheidsbeleid.
- CCS kan niet in isolatie worden gezien, maar moet onderdeel zijn van breder beleid.
- Onduidelijk of CCS routekaart het draagvlak kan borgen, partijen wachten wellicht op invulling beleid/plannen van overheid, en onderhandeling over Energieakkoord.
- Noodzaak voor professionele en gecoördineerde communicatie op nationaal en project-niveau, parallel aan voortgang van het PORTHOS project.

10.2.g

Voorstel:

Gezamenlijk werken aan een “Rotterdam CCUS akkoord”

10.2.g

Principes “Rotterdam CCUS Akkoord”

- Publiek/private partijen willen de implementatie van CCUS in Rotterdam aanjagen om z.s.m. een significante bijdrage te kunnen leveren aan de nederlandse CO₂ emissie reductie doelstellingen
- Partijen sluiten daartoe een “Rotterdam CCUS Akkoord” op basis van de volgende principes;
 - Alle partijen, publiek en privaat, zullen een redelijke bijdrage leveren aan het sluitend maken van de business case (eerlijke en transparante lastenverdeling) ;
 - Participatie is open voor alle industriële partijen welke CO₂ van hun installaties wensen af te vangen voor transport, hergebruik, en/of permanente opslag, en geen redelijk alternatief voorhanden hebben
 - De condities voor participatie zijn erop gericht i) ^{10.2.g}
 - 10.2.g
 - Maatschappelijk draagvlak voor dit akkoord van groot belang, goed overleg met eNGO's e.a. maatschappelijke organisaties

Voorgestelde bijdragen van partijen

- Instemming met de principes van een “Rotterdam CCUS Akkoord”
- Transparante samenwerking van alle partijen en inzet van elk in een aantal specifieke “task forces”, vanaf Q1 ‘18 ;
 - Task force SOM/COM; geco-ordineerde uitvoering van professionele SOM/COM voor CCUS en Porthos, bestaande uit medewerkers van EZK, HbR, GU, EBN, CO₂ leveranciers
 - Task force NL overheidsinstrumenten voor CCUS; ontwikkeling van NL subsidie principes/instrumenten voor sluiting van de business case, gezamenlijk met EZK/Fin (in aansluiting op Wiebes’ “regeling vermindering CO₂ uitstoot”)
 - Task force aflevering vergunningen; in nauwe samenwerking met overheid I&M, met als doel de benodigde vergunningen (in parallel) z.s.m. te identificeren en af te leveren (link naar EU voor opslagvergunning P18-2)
 - Task force subsidies EC/EU; uitwerking van de reële EC/EU subsidiemogelijkheden i.s.m. staff van DG Ener (Ristori), DG Clima (Canete), en externe adviseurs ^{10.2.e}

10.2.g

Tijdslijn:

10.2.g



An aerial photograph of an industrial facility, likely a refinery or chemical plant, featuring numerous large storage tanks and complex piping. A river or canal flows through the scene. The word "PORTHOS" is overlaid in a large, bold, sans-serif font.

PORTHOS

Prima, ik zorg dat iets ingepland wordt. 10.2.g

-----Oorspronkelijk bericht-----

Verzonden: vrijdag 1 december 2017 10:16

Zoals afgelopen maandag afgesproken tijdens het overleg bij EZ, zal er voorafgaand aan het top-overleg op 11 december een telefonische afspraak zijn tussen [REDACTED] en Sandor Gaastra. Dit hebben we ook intern besproken met Sandor en hij is hiermee akkoord.

Zouden jullie initiatief kunnen nemen en contact op kunnen nemen met het secretariaat van Sandor om de telefonische afspraak in te plannen?

Ik hoor het graag indien het niet lukt.

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht
 businessmatig aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
 De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's
 verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Voor elektronische communicatie hanteert Havenbedrijf Rotterdam N.V. (HbR) een disclaimer. U kunt deze nalezen op de internetsite van het HbR of opvragen via info@portofrotterdam.com <<mailto:info@portofrotterdam.com>>. Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is geregistreerd bij het handelsregister in Nederland onder nummer 24354561.

Havenbedrijf Rotterdam N.V. (HbR) has a disclaimer with regard to electronic communication. You can read the disclaimer on the internet site of the HbR or ask for a copy by mail to info@portofrotterdam.com <<mailto:info@portofrotterdam.com>>.

Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is registered with the trade register in the Netherlands under no. 24354561.

www.portofrotterdam.com<http://www.portofrotterdam.com>

Van: 10.2.g
Verzonden: vrijdag 24 november 2017 10:40
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@gasunie.nl'
Onderwerp: RE: vooroverleg PORTHOS
Bijlagen: Overleg met EZ 271117 v1.pdf

Beste [redacted]

Iets later dan gepland, excuses daarvoor, stuur ik je hierbij een pre-read pakketje voor ons overleg komende maandag, met een update van voortgang/status v.h. project, en een indicatie van wat wij verwachten op het volgende Topoverleg op 11 december te willen bespreken, inclusief indicatie van verwachting van partijen, en de rol van EZK.

We lichten e.e.a. graag toe op maandag, en kunnen er dan ook wat dieper op ingaan.

Van het PORTHOS project zal ook nog [redacted] aansluiten, zou je hem kunnen aanmelden? Hartelijk dank

Vr.gr.
 [redacted]

Van: [redacted]@minez.nl]
Verzonden: maandag 20 november 2017 11:07
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@gasunie.nl'
Onderwerp: RE: vooroverleg PORTHOS

Prima, de afspraak voor overleg van volgende week maandag is uitgezet.

Is het mogelijk om uiterlijk donderdag wat stukken te sturen waar we ons op kunnen voorbereiden?

Groet,
 [redacted]

Van: 10.2.g
Verzonden: vrijdag 17 november 2017 9:15
Aan: [redacted]
C: [redacted]@gasunie.nl'; [redacted]
Onderwerp: RE: vooroverleg PORTHOS

Beste [redacted] dank voor snelle opvolging hiervan. Maandag de 27^e zou ons schikken.

Wij komen hoogstwaarschijnlijk met z'n drieën maar laten 't van tevoren weten of er ook nog iemand van EBN bij aanschuift.

Doel van dit gesprek is;

- voorbespreken van wat we op het Topoverleg op 11 december denken te gaan voorleggen aan partijen,
- aangeven wat er van partijen wordt verwacht om het PORTHOS project mogelijk te maken, in dit gesprek met name welke rol we zien voor de overheid (EZK/financiën)
- vaststellen agenda van het Topoverleg

We zien uit naar dit gesprek.

Vr.gr.
 [redacted]

Van: [redacted]@minez.nl]
Verzonden: donderdag 16 november 2017 15:02
Aan: 10.2.g; [redacted]@gasunie.nl'; [redacted]@gasunie.nl>; [redacted]
 [redacted]@portofrotterdam.com>
Onderwerp: vooroverleg PORTHOS

Dag allen,

Dinsdag heb ik even kort met [REDACTED] gesproken. [REDACTED] gaf aan voor het DG/CEO overleg van 11 december nog een vooroverleg te willen, bij voorkeur met [REDACTED]. Ik heb het even met het secretariaat gesproken. De weken voor 11 december is [REDACTED] erg druk en ook vaak weg, maar er zijn twee eventuele momenten gevonden:

- Maandag 27 nov 16:00-17:00
- Woensdag 29 nov 15:00-17:00 (onder voorbehoud)

Maandag de 27^e is dus een goede mogelijkheid. Gezien de drukke agenda van [REDACTED] wel graag van te voren goed aangeven welke kwesties met hem besproken willen worden.

Indien jullie ook andere partijen (EBN?) aanwezig willen hebben hoor ik dat graag.

Groet,
[REDACTED]

Met vriendelijke groeten,
[REDACTED]

Directie Energie & Omgeving
Ministerie van Economische Zaken

T: +316 [REDACTED]
M: [REDACTED] @minez.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.